

Из "Вярата на избрания народ" ("Vera obrazovanih ljudi")

Тълкувание на Символа на православната вяра
от Св. Николай Велимирович Сръбски (1881-1956)

На английски език: The Faith of Chosen People St. Nikolai of Zica

СИМВОЛ НА ВЯРАТА

1. Вярвам в един Бог Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.
2. И в един Господ Исус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове; Светлина от Светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен, единосъщен с Отца и чрез Когото всичко е станало.
3. Който заради нас, човеците, и заради нашето спасение слезе от небесата и се възплъти от Дух Светий и Дева Мария, и стана човек.
4. И бе разпнат за нас при Понтия Пилата, и страда, и бе погребан.
5. И възкръсна в третия ден, според писанията.
6. И се възнесе на небесата, и седи отдясно на Отца.
7. И пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви и царството Му не ще има край.
8. И в Духа Светаго, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Го славим наравно с Отца и Сина, и Който е говорил чрез пророците.
9. В една света съборна и апостолска Църква.
10. Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете.
11. Чакам възкресение на мъртвите
12. и живот в бъдещия век. Амин.

1. Вярвам в един Бог Отец, Вседържител...

Кой сее семе по нива, неразчистена от коренища и камъни? Разумен човек не върши това. Разумният човек постъпва според словото Божие. Той първом разчиства от буренак нивата, па сетне сее доброто семе.

Нивата - това е душата човешка, буренакът - многобожието, а доброто семе - вярата в единия Бог.

Днес ви се струва напълно естествено и просто да вярвате в един истинен Бог, а пък смешно и налудно - в повече богове. Но не всякога е било така. Имало е времена, когато в цял свят само неколцина люде са вярвали в единия Бог. А всички останали, многобожници, са гледали с богаташко презрение на тяхното еднобожие затуй, че имайки един единствен Бог, те уж имали твърде малко. Еднобожниците пък гледали на многобожниците с учудване и съжаление, затуй че имайки много богове, те нямат нищо.

Вярата в единия Бог е трябвало най-напред да бъде придобита от надежден свидетел, а сетне да бъде сеяна из душите човешки като в ниви. Най-надеждният свидетел, който свидетелствува за единия Бог и против многото богове, е сам Бог - Живият и Истинният.

Той сам за Себе Си свидетелствувал чрез Своите достойни раби с думите: "Аз съм Господ, Бог твой, да нямаш други богове, освен Мене" (Изх. 20:2-3).

Единият, Живият и Истинният е откривал Себе Си постепенно. Сред буренаците на многобожието Той си намерил една нивица, разчистена от коренища, бурени и камънак, и по нея насял доброто семе на вярата. Това били душите на отделни праведници. Тия души били още като приготвени свещи, които Той запалил и те светели в мрака на многобожието. "И светлината в мрака свети, и мракът я не обзе" (Ин. 1:5). Авел, Енох, Ной, Авраам, Исаак, Иаков, Иосиф, Моисей, Исаия, Даниил - свещи Божии, палени поотделно!

След това Единият, Живият и Истинният явил Себе Си на целия народ Иаковов и Израилев. По Своята милост Той им се открил най-напред в Египетската земя - земя чужда, сетне в пустинята - земя ничия и най-накрая в Ханаан - тяхната земя. И целият народ за някое време казвал: вярваме в един Бог. Но Божият народ почнал да се колебае във вярата. И това колебание траяло векове. Надвиснала опасността светлината да угасне в мрака, горящият огън да се превърне в пепел.

Виждайки тая опасност, Единият, Живият, Истинният, Състрадателният и Многомилостивият пратил сред човеците Своя Син, Господа Исуса Христа: да разпръсне мрака многобожен, да укрепи за възход сърцата човешки, да посее доброто семе на вярата в единия Бог - Единия, Истинния и Живия.

Трудлюбивите Христови пчели, светите апостоли, разнесли тая вяра, тия Божии семена, по цял свят.

Наистина, като медоносни пчели Божии се пръснали апостолите от йерусалим на всичките четири страни, из народи и племена, та като с мед да усладят душите човешки с благовестието за единия, живия и истинния Бог.

Светите апостоли чистили земята от идолския буренак и душите людски - от вярванията в много богове. И по изчистените поля сеели светата вяра в единия, истинния и живия Бог.

О, как трудна и опасна била тая сеитба! Това било най-вече паметна битка, която - вярвайте ми, струвала на проповедниците на еднобожието и зной, и сълзи, и рани, и кърви.

Претрудно се разделяли хората със своите измислени божества, трудно приемали те вярата в единия Бог. Смутени от многото твари и противните действия във вселената, там се е струвало по-вероятно съществуването на много богове, нежели на един единствен Бог. Считали са, че повече богове могат да помагат повече, нежели един единствен Бог.

Против апостолите се надигнали два вида хора - а такива два вида всякога е имало на света - едните били тия, които хранили душите си с отровата на идолопоклонничеството, а другите - тия, що хранили телата си чрез изработката на идоли. И последните били не по-малко възмутени от първите. Например, апостол Павел и златарят Димитър. "Някой си златар, на име Димитър, който правеше сребърни храмчета на Артемида и доставяше на занаятчиите немалко печалба, като събра тях, па и други работници на такива неща, каза: другари, знаете, че от тая работа зависи нашият добър поминък; а пък виждате и чувате, че не само в Ефес, но почти в цяла Асия, тоя Павел убеди и обърна доста народ, думайки, че не са богове тия, които се правят с ръце човешки. Тъй че има опасност... това наше занятие да дойде в презрение" (Деян. 19:24-27).

И тъй, едни смятали, че техните души са застрашени, други пък - че стомасите им са в опасност от новата вяра. Тъй са считали всички хора на земята и всички народи с много малко изключения. И тези изключения са били предавани на сурова смърт, като Сократ в Атина.

Културата тук не помагала за нищо. Културните народи само са правили идолите си от скъпоценни камъни и с по-правилен облик от дивите народи, но идолите си оставали идоли и робството на човешките души и за едните, и за другите, си оставало едно и също. Когато св. ап. Павел дошъл в културна Атина, "възмущаваше се духом, гледайки тоя град, пълен с идоли" (Деян. 17:16). Също както Андрей в Сарматия, Матей в Египет и Вартоломей - в Индия. Идоли по тържищата, идоли пред съдилищата и казармите, идоли пред праговете, идоли в домовете, идоли по стаите, идоли навсякъде. Ни един списък не може побра всички богове, на които хората и народите са се кланяли.

Всички тия идолски тръни дерjali и разкървавявали светите апостоли. Ала те смело ги съсичали, изтръгвали и разчиствали, а на тяхно място сеели доброто семе на вярата в единия живия и истинен Бог. Тая титанска сеитба апостолите вършели със слово, чудеса, любов и жертва. Където не успявали с едното, успявали с второто. Където не могли да успеят с нищо друго, успявали са със своята кръв и смърт. Тяхната мъченическа смърт попалвала идолите като жив огън.

Единият, Живият и Истинният благословил словото на Своите апостоли, техния труд, сълзи, въздишки и жертва. Тъй тяхното семе дало добър плод. А тоя плод се състои в това, че на хората днес им се струва напълно естествено и просто да вярват в единия Бог, а смешно и налудно - да вярват в много богове.

"Аз съм Господ, Бог твой, да нямаш други богове, освен Мене". Това е първото свидетелство на Бога за Самия Него, първото откровение пред земните човеци за Бога и от Бога, и първата заповед Божия. Да нямаш други богове, освен Мене, заповядва Бог, понеже ако имаш и други богове, ще те сполетят две беди: първата беда - да вярваш в лъжливи богове, несъществуващи и измислени, втората беда - да отделяш от благоговението и любовта, които всецяло принадлежат на Мене: Единия, Живия и Истинния, и за тези лъжебогове.

По такъв начин ти ще помрачиш вярата в Мене и ще отслабиш благоговението и любовта си към Мене. И Аз, оскърбен и унижен, ще се отдалеча от теб. И ти ще бъдеш безбожник, макар и да си въобразяваш, че си богат на благочестие поради вярата си в много богове. Защото многобожникът и безбожникът в последна сметка са едно и също нещо. И единият, и другият са без единия, живия и истинния Бог.

Вярата в Бог - Един, Жив и Истинен, е вяра на смирените и на разумните. Това не е вяра на горделивците, чиято гордост върши безумия, като обожествява себе си или нещо сътворено от Твореца, но нивга - самия Творец. Който е смирен, той е и разумен, а който е надменен - той е и безумен. На смирените Бог дава ум, да знаят и разбират, а на гордите Той се противи. Колкото повече се смиряват смирените пред Господа, толкова повече ум им дарява Господ. А умът е светлина, която води при Бога, при Единия, Живия и Истинния. Блазе на ония, що имат ум да видят преходността на тоя свят и нищожността на човека. Блазе на ония, които се усещат малки и нищожни, защото тях Бог ще въздигне до най-високото познание, до познанието на битието и величието на Всевишния Бог.

Това е вашата вяра, христоносци, и вярата на вашите предци, най-смирените и най-мъдрите. Нека тя бъде и вярата на децата ви - от поколение на поколение до края на времената. Тази вяра е непосрамваща, православна, спасителна. С нея се спасяваха бащите ви. Нито те посрамираха тая вяра, нито тая вяра посрами тях. Наистина, тази е вярата на образованите човеци, на ония, които носят в себе си образа Божий. На Страшния съд те не ще бъдат посрамени пред лицето на ангелите и на праведниците. Но ще получат слава и ще бъдат наречени благословени.

Един. Жив. Истинен.

... Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.

Със страх и трепет да надзърнем през отдръпнатата завеса на вечността. Тая завеса не е била отдръпната от немошна човешка ръка. Нея я е отдръпнал Той - Единият, Живият и Истинният. Та ако не беше сторил Той това, кой други можеше да го стори? Всички човешки умове, ведно с всички поднебесни сили не биха могли да помръднат тая завеса нито на косъм.

Той се смилил над човеците и подигнал завесата. И три струи светлина бликнали над човеците, носещи в себе си Неговия образ. И образованите видели това и потръпнали

от свята радост. Той открил Себе Си като несравним, равен единствено на Себе Си. Единият, Живият и Истинният се явил като Отец, Вседържител и Творец.

Вашата немирна мисъл бърза да запита: чий Отец? и откога Отец? Отец на нашия Господ Иисус Христос и Отец отвека. Преди сътворяването на света Той е бил Отец. Преди времето и временните същества, преди ангелите и всички небесни сили, преди слънцето и луната, преди зората и месечината, Отец е родил Своя единороден Син. Говорейки за вечното, смеем ли да изречем думата "кога"? От- когато Бог е Бог, оттогава е и Отец. Но за Него няма "кога", тъй като за Него не съществува кръговратът на времето.

Всевишният разкрива Себе Си първо като Отец, а после като Вседържител и Творец. За вас, образованите, това е ясно. Неговото родителство се отнася до Неговия съвечен Син, а вседържителството и сътворяването - към сътворения свят, видим и невидим. Следователно, първо Отец, а после - Вседържител и Творец. Във вечността никой не може да назове Бога - Отец, освен Неговият единороден Син.

А във времето? Нито във времето, во веки веков - никой. Чуйте древната история на човешкия род и я турете в сърцето си. Тя ще дари светлина на вашия ум и радост на душите ви.

Откак свят е сътворен и откак Адам е изгонен от райа заради смъртния, отвратителен грях на непослушанието към своя Творец, до слизането на Сина Божий на земята никой от смъртните не се е осмелявал да нарече Бога свой Отец. И най-дивните Негови избраници са Го зовяли най-често с различни имена - и Вседържител, и Съдия, и Всевишен, и Цар, и Господ на силите, само не с това пресладко име - Отец.

И най-великите сред човешкия род са можели да се усещат единствено като създания на всемогъщ Творец, като грънци на божествен Грънчар, ала нивга - като деца на един небесен Отец. Това право е дарувано на човеците чрез Господа Иисуса Христа. Но е дадено не на всички, а само на ония, които Го приемат. "А на всички ония, които Го приеха, даде възможност да станат чеда Божии" (Ин. 1:12). Тоест, да получат осиновение и да могат да се обръщат към Бога с думите: Авва, сиреч Отче! (Гал. 4:5-6; Рим. 8:14-16).

Това осиновение, дар на Божията милост, открил и предложил на човеците сам Христос в самото начало на Своето служение в света. Той открил на човеците, че оттогава могат да наричат Бога свой Отец, като казал: "а молете се тъй: Отче наш, Който си на небесата!" (Мт. 6:8). И оттогава до ден днешен милиони и милиони младенци и старци по земното кълбо ден подир ден мълвят: "Отче наш!"

Злите духове нямат право да наричат Бога свой Отец. И на неразкаялите се грешници не е дадено да изричат тия сладки думи: Отче! Само на праведниците и на каещите се грешници се дава правото да могат в молитвите си от все сърце и душа да зоват Бога: Отче наш! А на ония, които воюват срещу Бога и Божия закон, било в мислите си, думите си или делата си, изобщо не е дадено да се обръщат към Бога с това утешително и пресладко име: Отче!

Триста и осемнадесетте свети отци в Никея, съставили Символа на вярата за всички вас, които носите в себе си образа Божий, които сте образовани, назоваха Бога най-първом Отец, а после Вседържител и Творец. Те сториха това, просветени от Светия Дух Божий. Сториха го първо затуей, че Всевишният Отец на Господа Христа съществува преди времената и сътворението на света. И второ, защото възплътеният Син Божий донесе като първи дар за човеците, - Своите следовници - усиноwienie, сиреч правото да назовават Неговия Отец свой Отец. Отче наш! Каква друга радост под слънцето и звездите може повече да възрадва сърцата ви, о, образовани, които носите в себе си Божия образ? И не само ви е позволил Господ Син Божий да наричате Всевишния, Единия, Живия и Истинния Бог ваш Отец, но дори е заповядал това: „и никого на земята недейте нарича свой отец, защото един е вашият Отец, Който е на небесата" (Мат. 23:9)! О радост ваша, радост неизказана! Истинският наш родител е на небесата, над слънцето и звездите. Земните родители са само сянка и символ.

Радостта ви е и в това, че този ваш небесен Отец е Вседържител и Творец. Светите никейски отци, просветени от Светия Божий Дух, са нарекли Всевишния най-напред Вседържител, а после Творец. Не изглежда ли по-естествено, ще запитате, първо да се сътвори нещо, а после да се държи; и би ли трябвало да назоват Всевишния първом Творец, а после Вседържител? Така само изглежда, но не съдете по външното, когато размисляте за Истинния Бог. Ето, Бог наистина е най-напред Вседържител. Преди още да сътвори небе и земя, Бог Вседържител е държал у Себе Си и плана за сътворението, от най-великото до най-дребното, ведно с всички сили, всички закони, всички наредби. Без това мъдро вседържителство как щеше да бъде творението възможно и осъществимо?

И когато величественият Творец създал двата свята - видимия и невидимия, Той продължил да бъде Вседържител и да държи изцяло в своята ненадделима мощ всички сили, всички закони и всички наредби в тия два свята. Нито едно врабче не може да падне на земята без волята на вашия Отец, потвърждава това и Синът Божий (Мат. 10:29). „И косъм от главата ви няма да загине" (Лк. 21:18) без волята на Бога Вседържител. Със своята крепка ръка Бог държи дори отреклите се от Него и богоборците. Всички техни действия против Неговите закони и против верните Той обръща и използва за добро по неизречимата Си премъдрост и могъщество. И всичко привежда в съгласие със Своите планове.

Ни една сълза на праведника, дори ако падне в морето, не оставя забравена. Нито една добра или лоша дума, изречена на тоя свят, няма да остане без Божия присъда, явна или тайна.

Отец, Вседържител, Творец. Такъв е вашият Бог, Единият, Живият и Истинният. Като Творец Бог е сътворил небето и земята и всички видими и невидими творения. „Бог наш е на небето и земята, всичко, що поиска, сътвори" (Пс. 113:11, по слав. текст) Под небе светите тълковници отвека са разбирали царството на ангелите и всички останали могъщи небесни сили, видими за Бога, а за нас - невидими. Под земя са разбирали всички творения на земята, в земята, около земята и от земята, достъпни за сетивното ни познание.

Всичко видимо и невидимо, което е сътворено, сътворено е от Бога. Не съществува никакъв друг Творец, ни на небето, ни на земята, освен Всевишния Бог. Нито съществува какво да е творение, от най-великото до най-малкото, което да е сътворил друг някой, а не Всевишният. Той е единичният Творец в пълния и истинския смисъл. В пълния и истинския смисъл Творецът е Онзи, Който е сътворил и градиво и сграда, предметите и техните различни видове; и Който във всичко е вложил някаква тайнствена сила на съществуване, взаимно отнасяне, привличане и отблъскване, движение и живот.

Затова, щом чуete, че Творецът е създал всичко сътворено, разберайте все едно, че Творецът не само е създал различните творения от готово градиво, но и самото това градиво. В това тъкмо се е проявила пълнотата на Божията творческа мощ - че Той е сътворил и едното, и другото. Дали това градиво било съставено от четирите велики стихии: земя, вода, огън и въздух, както са мислели древните, или и тези четири, заедно с всичко останало, от едно правещество със свойствата на електричеството, както мислят новите учени - нужно ли е да се впускате в изследване на това? Едно е несъмнено - основа и вътък на тъканта на цялата вселена е замисълът и сътворяването ѝ от великия Бог Творец.

Могат ли всички човешки мисли да проумеят цялата чудесност и величие на тая тъкан, о, образовани? Или всички очи да я обхванат? Или всички езици да я изкажат? Видовете и багрите, многобройността и размерите, музиката и песните, радостите и болките, световите във водата, световите в праха, световите във въздуха, звездната огнена колесница - не ви ли тласка всичко това, образовани, към молитвено чувство, по-високо от словото?

Но знайте, че всички тия чудеса и величие във видимата вселена са подобни само на китен двор пред портите на царски палати, пред вратата на невидимия свят, духовното, ангелското царство. А едва там, зад тая врата, обитава истинското чудо, чудо на чудесата, величие на величията. Там, гдето наместо слънце свети Сам Всевишният Цар на царете (Откр. 22:5)! Тъкмо тук не ще помогне ни мисълта, ни окото, ни ухото, нито езикът. Великият апостол „беше грабнат и отнесен в рая и чу неизказани думи, които човек не може да изговори" (2 Кор. 12:4). Тъй на небесата, в духовното царство на Царя и Твореца всичко надвишава сегашните ни сили да разбираме и изразяваме.

А тоя видим свят, сравнен с невидимия, е като сянка в сравнение истинския предмет, като символ в сравнение с духа, като слово в сравнение със смисъла, като писмо за далечния дом на изгнаника. Но и единия, и другия свят е сътворен от същия Творец. Той единствен държи и двата свята в Своята неуморима и вседържителска ръка - единият Вседържител. Той единствен ги води по тайни пътища към тайнствени цели, които им е предопределил - Той, благият Отец на Господа Христа и всички Свои избрани чеда.

Такава е вярата на плачещите, на ония, които плачат за правда, истина и живот. Тя не е вярата на служителите на неправдата, лъжата и смъртта, приятелите на смеха, който свършва с отчаяние. Това е вярата на плачещите над немощите си и над немощите на човешкия род. Те дирят Извора на правдата, истината и живота. И този Извор им се

дава. Тогава техните жалостни сълзи се преобръщат в сълзи на радост. Защото са намерили най-драгоценното благо - Отца, Вседържителя, Твореца. Какво повече им остава да търсят, когато с Него те придобиват всичко? Едно им остава - сълзи на покаяние, чрез които се умиват от всяка неправда и лъжа и се отбранват от вечна смърт. Покаяните се, умитите със сълзи стават благи и милосърдни към своите братя, техни спътници по пътя към вечния дом. И им помагат да познаят истинския Бог, Извора на правдата, истината и живота.

Това е вашата вяра, христоносци, вярата на вашите прадеди, които не жалеха ни труд, ни сълзи, докле не се приближаха до Господа и не получеха от Него утешение. Нека тя бъде вяра и на вашите деца, от поколение на поколение, чак до края на времената. Тази вяра е непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тя е вярата на истински образованите люде, на ония, що носят в себе си Божия образ. На Съда Божий на тях няма да им бъде тежко. Те ще се нарекат благословени.

Отец. Вседържител. Творец.

2. И в Един Господ Иисус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове

Нова светлина пада върху вас, образовани люде, които носите в себе си Божия образ. Иззад завесата, отдръпната от ръката на Спасителя, върху вас пада нов лъч светлина и в нейните зари вие се виждате като синове Божии. Тая светлост ви явява вечната, радостната тайна на вечното бащинство и вечното синовство. В тая светлина върху вас слиза благословение и балсам на утешение върху разплаканите ви очи.

Един-единствен е Господ Иисус и като Христос, и като Син Божий. Като Христос, т.е. Месия, Той е един единствен от началото до края на света. Друг Месия човешкият род не може да намери, нито да очаква. „Защото ще се появят лъжехристи... и ще прелъстят мнозина“ (Мат. 24:24,5). Тъй е предрекъл единият, нелъжовен, всевиждащ Бог. Лъжемесии е имало, има ги и сега и ще стават все повече с приближаването края на човешкия род. Ала един-единствен е истинският Месия, нелъжовният Христос, непостижимият Човеколюбец. Този Истинен, Нелъжовен и Непостижим е Месия на всички народи и племена, по цялото земно пространство и за всички времена. Един и единствен Месия е Той и за живи, и за мъртви — които са били, които са и които ще дойдат.

Затова вие, образовани люде, сте призвани да кажете на племената и народите: о, племена и народи, може да имате велики люде, по-велики от най-великите; може да имате благородни синове и дъщери, по-благородни от най-благородните, ала един е Месията за всинца ви. Един-единствен. И не чакайте друг, нито търсете друг. Наистина, ако освен Него Единия дойде друг някой, носещ същото име — той ще бъде лъжа и син на лъжата. Ето що казва истинският Месия: „Тогава, ако някой ви каже: ето, тук е Христос, или там е — не вярвайте“ (Мат. 24:23). Не бъдете като евреите, които не престават да чакат свой, еврейски месия. Наистина, не ще дойде никакъв еврейски, нито руски, нито индийски, нито американски месия. Понеже свойство на

истинския Месия е да бъде всечовешки, да се яви на всички, над всички и заради всички.

Такъв истински Месия имате, о, племена и народи, както имате ясно слънце на небесния свод. И както слънцето озарява всинца ви — и бели, и черни, и жълти, и червени — тъй и единият Месия ви осиява всинца, свети на всички вас, служи на всички, господствува над всички. Търси ли някой измежду вас друго слънце? Не. Защо тогава е нужно някой да търси друг месия, когато светлината на Месията Иисус е по-ясна от слънчевата светлина — по-ясна, по-все-обхватна, по-животворна, по-радостна и по-спасителна?

Пазете се от нови месии, о племена и народи, и пазете се от много месии, защото те са душегубци и слуги на нечестивия. Сатаната иска да умали значението на Господа Иисуса в света така, че званието Месия, Христос — звание единствено и неземно — да превърне в нещо като орден, с който той награждава много и много човеци. Ала вие знаете, че едно е да бъдеш истински войвода, а друго — да носиш всички войводски отличия, без всъщност да си войвода. Пазете се от ония, които некръстените обявяват за месии. Вашият Месия носи едно знамение, едно отличие — Кръста. Кръстът, който същевременно е и знаме на победата. По това ще познаете своя Месия, единствения, истинския. Той е същият Оня, Който веднъж влезе в нивата прегърбен да сее и Който още веднъж ще слезе изправен да жъне чрез ангелите.

Единственият Месия на света е Сам Единородният Син Божий, Който е роден от Отца преди всички векове. Това е Неговият небесен печат, залогът за Неговото истинско месианство. Който отрече, че Господ Иисус е Месията, ще бъде уловен в лъжа.

Същото ви говори, само че още по-остро, оня апостол, който бе положил глава на гърдите Иисусови. Ето словото му: „Кой е лъжец, ако не оня, който отрича, че Иисус е Христос“, тоест Месия (1 Йоан. 2:22). Нима някой по-малък от Сина Божий може да бъде Месия? И нима биха могли човеците да приемат за Месия някой по-малък?

Той трябвало със Своята кръв да облагороди остарялото и загнило дърво на човечеството. Нямамо кръв на смъртен човек, която да е достатъчно чиста, достатъчно млада, достатъчно здрава и животворна, за да се подмлади и облагороди чрез нея старото дърво. Наистина, нямамо друга такава, освен кръвта на Сина Божий, в която Той като в багреница облякъл Своето вечно божествено естество.

Издигнете сега ума си към Единородния Син Божий, вие, образованите люде, които носите в себе си Божия образ. Тозчас ще Го познаете поради образа Божий, който е във вас, и като Го познаете, ще се възрадовате. Единородният Син Божий се нарича Христос, защото Той е единственият Син, роден от Бога Отца. Ако наричаме Всевишния Бог — Отец, с това ние вече потвърждаваме и съществуването на Сина. Бездетният не се нарича отец, нито онзи, който не ражда, се нарича родител.

Тъй говори Всевишният чрез устата на Своя пророк: „Нима Аз, Който отварям утроба, не мога да родя? — казва Господ. Или Аз, Който давам сила да се роди, ще остана без плод?“ Никой да не се съмнява тогава, че Бог е Родител; и никой да не се съмнява в Единородния Син Божий. Може ли да има добро на света, което да не е у Бога и от

Бога? А раждането е нещо добро. Оттук и раждането у Бога, и то не като идея, но като действителност, вечна действителност, тъй както и Бог е вечен.

Свидетел е Бог. Сам Бог Отец е свидетелствувал и е обявил Христа за Свой Син. И това Той казва първом чрез пророка: „Син Мой си Ти; Аз днес Те родих“ (Пс. 2:7). А това е вечното Божие днес! И още два пъти свидетелствува, вече непосредствено, със Своя глас — на река Йордан и на планината Тавор: „Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение. Него слушайте“ (вж. Мат. 3:17; Марк. 1:11; Лука 3:22; Йоан. 5:37 — 6. пр.). И кой, най-сетне, би могъл по-добре да познава Господа Исуса Христа от Него Самия? А Той Сам за Себе Си е рекъл: „Аз съм Син Божий“ (Йоан. 10:36).

Както никой от разумните човечи не може да нарече някого отец, а да отрече сина му, така също никой не може да назове сина — син, а отца му да отрече. Та как може родителят да няма чедо, как може синът да няма родител? И отново ви говори за това онзи, който е прикланял глава върху гърдите на Сина Божий: „Всякой, който отрича Сина, няма и Отца; а който изповядва Сина, има и Отца“ (1 Йоан. 2:23).

Някакъв богаташ имаше един-едничък син. А той беше човек твърде милостив. Като чу, че наоколо му има много сираци, той се нажали. Взе, та събра сираците и ги въведе у дома си; и направи своя дом техен дом, а своето богатство — тяхно богатство. И когато се обръщаше към тях, говореше им: синове мои! — също както се обръщаше и към своя еднороден син: сине мой! И тъй, каква е разликата?

Вие, образованите люде, лесно виждате разликата. Тя е очевидна: онзи богат човек е бил баща по естество само на един-единствен син, а по милост се назовал баща и на всички ония сираци в неговия дом. Оня единствен богаташки син е бил негов по рождение, а всички останали са му били синове по осиновение. Роднинство по естество и роднинство по дара на осиновени ето — ето я разликата.

Това ви се казва на вас, разумните, за да бъдете въоръжени против ония неразумници, които дръзко казват: ние признаваме Христос за син Божий, тъй както и ние всички сме синове Божии! Попитайте ги кротко и смирено: по какво мислите, че сте всички синове Божии — и вие, и Христос? Дали всички по милост, или всички по естество? Кажете и ни отговорете: как би могъл безгрешният Христос да бъде син Божий по милост и как вие грешните бихте могли да бъдете синове Божии по естество? Бог е безгрешен — това всички го признавате. Безгрешният Баща може да роди само безгрешен Син. Как тъй грешно чедо ще се роди от Оногова, Който е без грях? Може ли някой да даде нещо, което няма? А кой измежду родените от жена е без грях? И кой от вас е такъв, та да може да се нарече син Божий по същност?

По естество или по същност може да се нарече Син Божий само Онзи, Който носи в Себе Си божествените свойства и божествените сили на Бога Отца. С други думи, само Бог може да бъде Син Божий. Не ви ли свидетелствува с един глас цялата видима природа, че роденият е от едно естество с родилия го? Храстът ражда храст, гълъбът — гълъб, лъвът — лъв, орелът — орел, човекът — човек и тъй нататък, навсякъде във всички царства на живата природа. Кого може да роди Бог, ако не Бог? И тъй, Вечният Син Божий, роден от Бога Отца, е Сам Бог. Да, така трябва да бъде, за това ни

свидетелствува цялата жива природа, за това свидетелствува и Сам Бог със Своето свидетелство. А щом безгрешният Христос е Син Божий по естество, вие, грешните, може да се назовавате синове Божии само по дар, по милост, по осиновение.

Бог Син е роден преди всички векове от Бога Отца. Сам Синът Божий, Предвечният, е засвидетелствувал това пред гонителите Си, евреите, с думите: „преди Авраам да е бил, Аз съм“ (Йоан. 8:58); и пак, когато Го питаха: „Кой си Ти?“, Той им отвърна: „Началото“ (Йоан. 8:25, по слав. текст). С това Господ е искал да покаже Своя извънвременен произход, Своето извънременно синовство. Той, Единородният, е начало на всичко съществуващо, начало на ангелските чинове и на веществените същества. Не може да се говори за нищо сътворено, без да се посочи началото. Началото е Синът Божий. Както е вечен Всевишният, вечно е и Неговото Бащинство, а на вечното родителство съответствува и вечно Синовство. Ето затова вие говорите разумно, когато казвате, че вярвате и в един Господ, Иисус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове.

Тази е вярата на душите, изпълнени с любов. Тази вяра трудно я приемат душите, лишени от любов. Родителите, които имат неизтощима любов към децата си и децата, които имат неизтощима любов към родителите си, с радост приемат тая вяра. Необяснимата и предълбока тайна на привързаността на родителите към децата и на децата към родителите е озарена от светлината на Божието родителство и на Божието синовство. Единствено в тая светлина могат и земните родители, и земните деца да разберат тайната на своята взаимна любов. Могат да разберат, че тая тяхна любов не е от земен, а от небесен произход. Тя е запалена от вечния пламък на родителската и синовната любов, що е у Бога. Затуй всички родители, които неизтощимо любят своите деца, и всички деца, които неизтощимо любят своите родители, радостно приемат вярата във вечния Отец и съвечния на небесата Негов Син.

Иисус. Месия. Син.

...Светлина от Светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен, единосъщен с Отца и чрез Когото всичко е станало.

И пророк, и провидец, проникнали с взор във вечността, са я видели без слънце, без луна и звезди, но все пак озарена от някаква неизразима светлина, проникваща навсякъде и осияваща всичко. Знаете ли, образовани люде, каква е тая светлина? Досещате се — това е вечната светлина от лицето на Всевишния; това е светлината на вечния Родител, светлината на вечния Син, светлината на вечния Дух Светий — една Светлина, един Бог, една Красота.

Просветени от тая Светлина на отвъдния свят, светите никейски отци са изказали с шест израза отношението на Господа Христа спрямо небесния Отец и отношението на Господа Христа спрямо творенията. С четири от тях са изразили първото отношение, а с два — второто.

Първият израз е „Светлина от Светлина“. Тайновидецът е рекъл: „Бог е светлина, и в Него няма никаква тъмнина“ (1 Йоан. 1:5). Щом Родителят е Светлина, какво друго, освен Светлина, може да бъде роденият от него Син? Щом вечният Отец е Светлина, то и Син Му е Светлина. Синът тъй свидетелствува за Себе Си: „Аз съм светлината на света“ (Йоан. 8:12). Блажени сте вие, ако можете да се наречете осветени от оная Светлина!

Вторият израз е „Бог истинен от Бог истинен“. Веднъж свети апостол Филип се осмели да рече на Господа: „Господи, покажи ни Отца, и стига ни“. На това благият Господ му отвърна: „Който е видял Мене, видял е Отца“ и добави: „Вярвайте Ми, че Аз съм в Отца и Отец е в Мене“ (Йоан. 14:8-11, срв. 12:45). И пак рече: „Аз и Отец едно сме“ (10:30). Тъкмо тогава евреите грабнали камъни, за да Го убият за това, както и сами Му казали: „дето Ти, бидейки човек, правиш се Бог“ (10:33). Толкова са могли да видят те, заслепените от греха, затуй са говорили така. В Христа, или по-скоро върху Христа, те виждали само човешкото тяло, ала онова, което стояло зад телесната завеса, зад порфира-та от плът и кръв, останало скрито за техните очи. Както обикновената медна жица на земята и медната жица, която пренася електрически ток, мисъл и глас, за всички очи без ум и изкусност изглеждат еднакви. Върху духовното зрение на евреите е лежало покривало — те са гледали, ала не са могли да видят Бога в човешкото същество.

Това са могли да виждат само покръстените, очистените и осветените. Видели са го светите апостоли и всички духовни люде през много и много векове. Видели са го и светите никейски отци. Бог бе у Христа, свидетелствува свети апостол Павел (1 Кор. 5:19, по слав. текст). Това е Божие откровение. Но че Роденият от Бога е Бог истинен от Бог истинен, не е ли това ясно от понятието за родител и рожба във всички царства на живота? Истинният Бог може да роди само истинен Бог.

Третият израз е „роден“. Тоест, Синът Божий е роден от Бога. Светлината е родена от Светлина, Истината е родена от Истина, Животът—от Живот, Славата—от Слава, истинният Бог — от Бог истинен. Човешкият ум донейде разбира раждането на тялото от тяло, ала слабо разбира раждането на духа от дух. А Бог е дух. Телесното раждане, образовани люде, е само сянка и символ на духовното раждане. Стига ви, христоносци, да знаете, че вашият Месия и Спасител не е смърт от смъртта, мрак от мрака, тление от тлението, нито немощ от немощта, но Светлина от Светлина, Бог истинен, роден от Бог истинен. А как е роден във вечността — това ще ви бъде казано, ако е потребно, във вечността. Да, това ще ви бъде казано тогава, когато излезете от тоя свят и вратата след вас се заключи.

Веднъж ви бе казано, че вашият Месия е Син Божий Единороден, едничък от Бога роден; тогава радвайте се, като отново чувате за Него, че е роден. Защото раждане означава любов. По-напред ви е казано, че единствен Той по естество е роден от Бога, Всевишен от Всевишния, роден от Всевишния преди всички векове. А сега Неговото рождение се отделя и разграничава от сътворението. Той е роден, но не е сътворен. Той може да прилича на сътворен, но не е сътворен.

Четвъртият израз е „единосъщен с Отца“, тоест, имащ еднаква същност с Отца. Не се ли разбира това от само себе си след всичко казано за Него? Понеже, щом е казано, че

е Син на Отца, с това вече е обявено и друго — че Той има еднаква същност и естество с Отца. И когато се казва: „Светлина от Светлина“, с това пак се явява, че родената Светлина е равна по същност и естество на раждащата Светлина. И когато се казва: „Бог истинен от Бог истинен“, с това се потвърждава истината, че Синът е единосъщен със Своя Отец. Най-последно, когато се казва „роден, несътворен“, с това още по-твърдо се огласява онова, що и по-напред е било казано. Защото роденото е от една същност със своя родител, докато сътвореното притежава различна същност и естество от тези на своя творец. Погледнете и вижте—роденото дете има същност, еднаква със същността на своя баща, а секирата има различна същност и естество от тия на своя ковач.

Това са четирите израза, с които светите никейски отци са искали да определят отношението на Сина Божий Христос спрямо Неговия Отец във вечността. А следващите два израза те са употребили, за да определят отношението на Сина Божий спрямо творението.

Първият израз е „несътворен“. Небето и земята, заедно с всичко видимо и невидимо, са всички извън битието на Бога, Единия и Живия — всички те са сътворени. Единствено Творецът е несътворен. И както Отец е несътворен, тъй и Синът е несътворен. Той е роден, но несътворен. От самото начало Той е работещият, а не изделието, Той е първопричината на създанието, а не създанието. Съвечен на Отца, единосъщен с Отца. Заедно с Алфата и Омегата и Той е Алфа и Омега. Заедно с Безначалния и Той е Безначален. Стоящ извън времето и пространството, вечен и безсмъртен. Неговото битие е неразлъчно от битието на Отца; Неговата светлина и слава са неотделими от светлината и славата на Отца. Силата на Отца е и Негова сила. Не е ли ясно отгук, че Синът на Всевишния не е сътворен? Понеже как би могъл да бъде сътворен Оня, Който съществува вечно? И от кого би могъл да е сътворен Тоя, Който е съвечен на Отца?

Както не може да се говори, христоносци, за слънцето без светлината и за извора — без водата, тъй нито за Отца може да се говори без Сина, нито за Сина — без Отца. Затуй се и казва, че вашият Спасител е несътворен. Понеже, ако беше сътворен подобно на многото твари, и на Него щеше да Му е нужен Спасител. Ако беше сътворен, Той нямаше да е Син, но един от осиновените. Наистина, Той е Син, а не осиновен. Ако Той беше осиновен, Всевишният не би имал тогава роден Син. Тогава Всевишният не би могъл да се нарече Отец. Тогава вечното родителство не би съществувало. Не би съществувала и вечната любов. Не би го имало ни вечното родителство, ни вечното синовство — двата стълпа на вечната любов. Ала да се радват сърцата ви, дечица Божии, защото съществува и вечното родителство, и вечното синовство, и вечната любов. Нека ви осияват лъчите на тази вечна любов.

Вторият израз е „чрез Когото всичко е станало“. Всичко сътворено е встъпило в своето битие чрез Него. Както е писано и в Божието слово: „Всичко чрез Него стана, и без Него не стана нито едно от онова, което е станало“ (Йоан. 1:3). И тъй, Единородният Син Божий не само не е сътворен от Отца, но и Сам е Творец. Чрез Него всичко е станало и без Него не е станало нищо от онова, що е станало. Всичко на небето и на земята, което чрез сътворяване е встъпило в битието си, е дело колкото на Отца, толкова и на Сина. И всичко, що става, е подвластно и на Сина, както и на Отца.

Тъй нашите свети отци са изразили Неизразимия. Тъй са облекли в слово те своята вяра и вашата вяра, и всичко — въз основа на писменото откровение на Господа Иисуса Христа и на неписаното откровение на Божия Дух Светий. Но знайте, че Оня, Който не се побира в цялата вселена, не може да се побере и в словото човешко.

Всичко това, което досега е казано за Него, христоносци, е казано за всевишния Бог във вечността, какъвто е Той Сам в Себе Си, вън от създаденото и извън творението. Казано е за вечно тайния Отец и неявения Син; за Същество вечно, Което Само на Себе Си е и Родител, и Син и не се нуждае от нищо вън от Себе Си. Казано е за чудото на [вечното] Битие без промяна, без стареене и без смърт; за неумаления божествен Пламък, от Когото е причинно зависима всяка друга светлина, невидима и видима.

А това, което следва сега, е описание на Бога Творец, слязъл във времето, в пространството, в ограниченото — сред Своето творение. Както кога майка се приклони и наведе над разплаканото си дете в люлката, тъй изглежда и спускането на Твореца на човека сред хората в тая долина на плача.

Тая е вярата на разумните и молитвените души. Нея тежко я приемат плътските и погребаните под праха човещи. Мислещите люде съзнават ограничеността на човешкия разум спрямо все по-новите и по-високи планини от тайни, които се раждат една подир друга. Едва добрали се с усилия до върха на една от тия планини, едва-що отдъхнали и зарадвали се — и пред очите им се показва втора, още по-висока планина. И тъй нататък, от коляно на коляно.

Те гледат и виждат, че нито една отключена тайна не е като месия, но е подобна на предтеча — предтеча на нови тайни. Всичко ново, открито, осъзнато, не е откритие, но завеса, която скрива все нови чудеса — без име, без брой, без край. Затова те молитвено въздигат ума си към Всевишния и с все сърце приемат от Него откровението за последните и най-висши тайни, които Той поради любов и мъдрост е благоволил да яви на човешкия род. Приемат ги с радост и ги обявяват със смелост. Какво могат да очакват от човека? И какво могат синовете човещи, които пътуват заедно с тях, да им рекат за Божиите тайни — неосезаеми, невидими, неизследими, след безбройните планини от природни тайни? Какво могат да чуят те от плътските и заровилите се в пръстта люде? Нищо повече от онова, що вече са чули и отхвърлили. Затуй им е толкова мил Месията — Единият и Истинният, Който като личен свидетел е дошъл от царството на сетните тайни и им ги е явил дотолкова, доколкото душата човешка на земята може да приеме и понесе.

Тази е вашата вяра, христоносци, вярата на ваттите прадеди, мъдри и молитвени. Нека тя бъде вяра и на децата ви, от коляно на коляно, та чак до края на пътя. Наистина, тя е вярата на истински образованите люде — ония, що носят образа Божий в себе си. В Съдния Божий ден те ще устоят и ще се оправдаят чрез вярата си и чрез своите чисти и добри дела. И ще бъдат назовани благословени.

Светлина. Истина. Слово.

3. Който заради нас човеците, и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Дух Светий и Дева Мария, и стана човек.

Както кога майка се наклони и наведе над разплаканата си рожба в люлката — тъй изглежда слизането на Създателя на човеците в тая долина на плача. На чудесното съществуване на Сина Божий във вечността съответствува и пречудният начин на Неговото слизание във временния и видим свят. Цел на Неговото слизание сме ние, човеците, и нашето спасение, а начинът — рождението от Дух Светий и Дева Мария. Кой казва това? Ако го казваме ние, човеците, може да се усъмниш. Ала казал го е Сам Този, в Когото не може да се съмнява никой, що носи в себе си образа Божий.

Сам Той, Истинният, е рекъл за Себе Си, че е дошъл да послужи и да даде живота Си откуп за мнозина (Мат. 20:28). Да послужи, естествено, на човеците и да даде Себе Си откуп за човеците. Това е целта на Неговото слизание. А начинът на слизането Му е обявил не човек — кой би му повярвал? — но архангел Божий. Божият архангел Гавриил е явил на Дева Мария в Назарет: „Ето, ти ще заченеш в утробата, ще родиш Син и ще Го наречеш с името Иисус“. Запитала Мария: „Как ще бъде това, когато аз мъж не познавам?“ Архангелът Божий отвърнал: „Дух Светий ще слезе върху ти, и силата на Всевишния ще те осени; затова и Светото, Кое то ще се роди от тебе, ще се нарече Син Божий“. Попита ли с почуда някой от вас как е възможно това, и нему ще отговори благовестителят Божий, както е отговорил и на Пресветата Дева: „У Бога няма да остане безсилна ни една дума“ (Лука 1:28-37). Вместо питане и разпитване, тук подобава повече мълчание и радост; мълчание — заради възвишената тайна, радост—заради всемогъщата сила на нашия Творец и Бог. Син Божий и Син на Дева—такъв е Роденият на небето и на земята. Живеещият във вечността и във времето. Това е вашият Месия, образовани люде, и вашият Спасител. Във вечността — роден от Отца без майка. Във времето — роден от Майка без баща.

Който желае докрай да разбере това, нека ни каже дали е разбрал зрънцето пясък под нозете си; или листото на дървото; или звездата на свода небесен... Разбрал ли е и най-нищожната твар Божия, която настъпва, или гледа, или докосва? И людският разум, който хиляди и хиляди години изучава, брои, мери, сравнява, описва — схванал ли е докрай едно-едничко Божие дело в тоя свят? Чуден е тоя свят — целият диша с чудеса. Тайнствен е тоя свят — целият е окаден със страшни и възвишени тайни. А колко ли е чуден неговият Създател? Във всяка точка, гдето вечността се докосва с времето и небето се докосва със земята, се явява велика светлина. Светлина е онова, що вие не разбирате — светлина, а не тъма! Светата Дева от Назарет е била тая благословена точка, гдето се е докоснала вечността с времето, небето със земята. И от тоя допир е бликнала велика светлина, която е възсияла над целия свят. Светлина е това, което вие, благословени, не разбирате: светлина, а не тъма.

Изпитвайте, благословени, със смирение и страх, изпитвайте с разум всичко онова, що Бог е сътворил, а на онова, което Той е открил за Себе Си и Своето величествено битие — на него вярвайте! „С вяра ходим, а не с виждане“ (2 Кор. 5:7). Нима Бог е човек, та Неговото родителство и рождение да е като родителството и раждането човешко? Човешкото родителство и раждане е само символ, само сянка и бледа прилика с Божието родителство и рождение. Не ни е открито и затуй не можем и да знаем какво е действието на Дух Светий при вечното рождение на Сина Божий. Какво

ще помогне изпитването там, където Бог мълчи и не открива? Ала Бог ни е открил чрез архангел Гавриил нещо за действието на Дух Светий при рождението на Сина Божий във времето. И това, което Всевишният е благоволил да ни открие чрез безтелесния Си вестител — него единствено и знаем. Знаем именно, че Дух Светий е слязъл върху Дева Мария и че силата на Всевишния Я е осенила. Тъй вечността се е допряла до времето, небето — до земята, духовното — до телесното и се е явила велика Светлина, която осиява света и вас на света. По този начин Светата Дева е заченала в Своето тяло и е дала тяло на Оногова, Който е благоволил да бъде Месия и Спасител и да се яви между човеците като Човек.

... „И стана човек“. Защо светите никейски отци са внесли и този израз, когато вече са казали по-рано: възплъти се? Нима не е била достатъчна тая дума или пък не е била достатъчно ясна? Възплътил се, влязъл в тяло, явил се в тяло — не е ли туй достатъчно? В никакъв случай! Много и различни са телата във вселената. Бог се е явявал на израилтяните в прастари времена във вид на огнен стълб и на облак. Дух Светий се е явил при река Йордан във вид на гълъб. Нужно е било да се каже в какво тяло се е явил Синът Божий на света. Той се е явил в тяло на човек. Не във вид на човек, не както Духът (се е явил) във вид на гълъб — да не бъде! — но като истински телесен човек. Той се е явил като истински човек, а не като човек привиден. Затова са казани и двете думи: „възплъти се... и стана човек“. Той ни е сторил чест — най-голямата възможна чест — когато като Човеколюбец е слязъл посред нас като един от нас. От вечната слава, радост и красота Той е слязъл в нашата долина на безславието, тъгата и безобразието, заради нас, човеците, и заради нашето спасение.

Като цар, който праща свои вестоносци в някакъв град и явява там своето дохождане, тъй и небесният Цар, Който искал от човеколюбие да се яви на земята, пращал Свои вестители при човешкия род и обявявал за Своето пришествие. Най-подир, Той Сам Себе Си е понизил, приемайки облик на слуга, като е станал подобен на всички човеци (Фил. 2:7). И цялото това понизяване Той драговошно е приел върху Себе Си заради нас, човеците, и заради нашето спасение.

Тази вяра Бог е предложил на всички човеци и на всички земни колена. Но нея не могат да я приемат нечистите, докле не се покаят и не се очистят от неправдата, високомерието и немилосърдието си. Та и как биха могли да я приемат тия, които са осквернили образа Божий в себе си? Гласът на небето не намира отклик върху изпокъсаните струни на техните души. Когато небесният Цар с ръката Си изцяло отдръпне завесата на тайната и върху облаци от ангели се яви за съд — тежко им! О, как тежко и страшно ще бъде тогава на злостните неверници! А на чистите и девствените души — блазе им, блазе им! Хиляди пъти блажени са ония, които благовременно са се очистили от своите злини и са приели и опазили вярата Божия — това небесно миро — в чистите си сърца и праведните си /души. Не ще се посрамят те на небесата пред лицето на Пресветата и Пречиста Дева Богородица, а от Нейния Син ще приемат благословение и живот вечен.

Тази е вашата вяра, христовосци, вярата на чистите и на девствените ваши предци. Нека тя бъде вярата и на вашите деца, от коляно на коляно — до края. Тая вяра е непосрамваща, православна, вяра на светлината, истината и утехата. Тя е вярата на най-личните, най-великите и най-благородните люде от вашия народ, от всеки род и

род. Наистина, тая е вярата на истински образованите люде, ония, що носят в себе си образа Божий. На Съда те ще бъдат назовани благословени.

Благовестител. Богородица. Човеколюбец.

4. И бе разпнат за нас при Понтия Пилата, и страда, и бе погребан.

Пламъкът на божествената любов във вечността еднакво пламти и в огнището на Божието родителство, и в огнището на Божието синовство. Там нямат достъп ветровете на времето. Промените на прищевките не досягат този пламък, нито го задушават, нито го увеличават, нито го умаляват. Затова божествената любов е живот нестареещ, радост непогръкваща, мощ безгранична. С този чуден пламък в ръце и в сърце и в цялото Свое същество слязъл небесният Цар по чуден път за чудно дело посред човеците. И изрекъл това блажено слово: „Огън дойдох да туря на земята, и колко бих желал да беше вече пламнал“ (Лука 12:49). Една само искра от този свят огън да би паднала върху сърцата ви — стига, за да освети вам дългия път към вечното огнище. Не я угасяйте, но я скътайте и я пазете като най-драгоценно наследство, о, образовани люде — вие, що носите в себе си образа Божий!

Единородният Син Божий, Премилият, наклонил небесата и слязъл на земята заради нас и заради нашето спасение. Не се спуснал от престол върху престол, но от престол — върху студен камък. Много се измъчил заради нас и нашето спасение. Само толкова да кажем: много се измъчил — и то стига за наш срам и за слава на любовта Му. Ала подобава да се каже повече, та да бъде истината пълна. Месията на човеците претърпял клевети, злоба, козни, оплювания, плесници, насмешки, бичуване. Но и с това не е изречено всичко. Осъден бил с разбойници, разпнат на кръст, пострадал, издъхнал в мъки, погребан. Не отклонил препълнената чаша на мъките, не свалил от главата Си трънения венец, нито отхвърлил от гърба Си тежкия кръст. Тъй е венчал Той правата, православната вяра — със страдание, и любовта — с жертва.

Знаете ли, образовани люде, защо светите отци са вмъкнали в нашето „Верую“ името на Понтия Пилата, богоубиеца? Не се съмнявайте, че тъй е благоволил Божият Дух Светий, та верните точно и навеки да знаят в кой Христос вярват. Защото явявали са се, па и сега се явяват на света лъжехристи, лъжливи месии, за да мамят и смуцават човеците. Затуй Дух Светий, Човеколюбивият и Всепровидецът, поискал навеки да запази вярващите в Христа от всяка измама и всяко смущение. Затова чрез устата на светите отци от Никея точно е определил за кой Христос да мислим, когато става дума за Месията и Спасителя на света. Мислим, образовани люде, единствено и само за оновова Иисуса Христа, Който бе разпнат при Понтий Пилат, наместника на римския цар по това време. Единствено този Христос е истинският Христос — единственият нелъжовен Месия, единственият човеколюбив Спасител. Всички останали, които са се представяли и които ще се представят на света под това велико име, до свършека на времето, до Съдния ден, са лъжехристи.

Името на Пилата е споменато още затуй, да се покаже личността на Спасителя на света и да се потвърди като личност историческа, а не измислена и плод на мечтание.

Като се споменава името на Понтия Пилата, с това се определя и времето, и мястото на явяването на Господа Христа в света. Защото се знае точно, дори от римските историци — езичници и христорборци, — кога и где е бил кесарев наместник Понтий Пилат. Не знаете ли човешката слабост, вие, образовани? По своята слабост много и премного хора са склонни да отричат своя благодетел, а да не се съмняват в своя злосторник. Тая слабост е причина някои люде и до ден-днешен — а такива ще има и занапред — да се съмняват в личността на Христа като историческа, докато никога никога не се е усъмнил в съществуването на човек на име Понтий Пилат, човек, който по времето на римския кесар Тиберий е бил кесарев наместник в град Йерусалим. Споменавайки, значи, името на Понтия Пилата, светите никейски отци са искали да подчертаят историчността и на личността на Христа, Който се е явил и е живял на тоя свят в отреденото време и на отреденото място.

Пилатовото име е вмъкнато в нашето „Верую“ и за да покаже неправдата на езичника. Римските закони се считат за едни от най-съвършените творения на езичеството. А ето че най-невинният Човек е бил осъден на смърт във време, когато над света са владеели тези прехвалени римски закони, бил е осъден от юридическия представител на тези закони, Понтий Пилат, наместник на римския кесар. Изпълнено над Праведника на праведниците, това „съвършено дело“ на езичника било за него пълна дреболия. Още една очевидна причина, поради която е трябвало Сам Бог от небето да слезе в света, за да спаси света от всеобщия мрак на езичеството. Затуй упоменаването на Пилатовото име в Символа на вярата звучи като вечна присъда не само над изпълнителя на езическите закони, но и над самите тия закони.

„Страда, и бе погребан“, са казали светите никейски отци. Ще те попитам: защо е трябвало да добавят и тези две думи, когато е вече речено: „бе разпнат“? Когато човек е разпнат на кръст и е прикован с гвоздеи, кой може да се съмнява в неговото страдание? И когато издъхне на кръста — не е ли нещо напълно естествено и обикновено да бъде той погребан? В това разумният не се съмнява. За разумните то е естествено и явно. Но безумните ги гризе съмнение. Те мислят, че въздигат себе си, принизявайки Христа. И като съдят своя Съдия, мислят да се изплъзнат от осъждането. Имало е такива безумни люде, които са твърдели, че Господ на кръста не е усещал болки. Говорили са, че Христос само привидно е бил човек и като такъв не е можело да усеща ни мъка, ни страдание. Като че не са чували те за предсмъртния вопъл на Сина Божий в Гетсимания: „Отче Мой, ако е възможно, нека Ме отmine тая чаша“ (Мат. 26:39)! И като че тяхното окаменяло сърце не е способно да потръпне от Неговия изпълнен с болка вик от кръста: „Боже Мой, Боже Мой, защо си Ме оставил?“ (Мат. 27:46)! О, неправедници, нима не вярвате в страданията на най-големия Страдалец? Нима отричате болката, от която земята се потресе и слънцето помръкна? Нима сърцето ви е станало на камък за болката, от която и камъните се разпукаха? Тия камъни ще свидетелствуват против вас в Деня на разплатата, в Страшния ден.

Блажени са ония двама мъже, Йосиф и Никодим. Ето, те се потрудиха над мъртвото Тяло Господне. Свалиха Го от кръста с благоговееен страх, грижливо Го помазаха с благовония, обвиха Го с плащаница и с почит Го положиха в гроба. А юдеите дойдоха, та затиснаха с камък гроба и го запечатаха. И измолиха от Пилата стража да пази

край гроба, да не би някой да открадне Тялото на мъртвия Христа. Тъй е станало; и разумните така вярват. Ала имало безумци, които подновили баснята, че Господнето Тяло не било напълно погребано, но само притулено в гроба. От тая басня пустословните книжници изплели друга басня, неистинна и несправедна.

Всички тези неистини и неправди против Спасителя на света Светият Божий Дух, Който е осиявал и вдъхновявал светите отци в Никея, отнапред е предвидял. Затова и е подтикнал никейските отци след думата „бе разпнат“ да добавят и тия: „страда и бе погребан“ — да можете вие, образованите люде, и ватттите потомци завинаги да помните истината за вашия Господ Спасител. И да можете с помощта на тая истина да се борите против неистините.

Тъй са изразили светите отци нашата вяра в Господа Спасителя, Изкупителя и Възстановителя на човешкия род, пострадал от любов към грешниците. Тази вяра е обявена и предложена на всички. Но нея не могат я прие неблагодарните, саможивите, самодоволните, бездушните. Та и как да я приемат тия, които са засипали със земя образа Божий в себе си и са направили от себе си гроб на своята душа? Наистина, гробове не ще влязат във вечното Царство Божие. Тлението пък ще бъде предадено на неугасим огън.

Тази е вярата на благодарните души. Живеейки в тая долина на скръбта и ужаса, те вършат добро, без да очакват отплата [от човеците]. Poznali са те трънливата нива на тоя свят и полагат всяко старание в техните дири да няма ни един трън. Те мълчат, кога чуят заядливия укор: „Всичко е тръни, нима искате вие да сте рози!“ И плачат тайно за своите братя, които ревностно се трудят да бележат своите дири по тоя свят с тръни. И само едни тръни са свидни

на сърцата им, едни-еднички — тия, по които е стъпвала нежната нога на Сина Божий и върху които са разцъфтели рози. Гледат благодарните сърца тия рози и се опиват от техния мирис — единственият поносим и животворен мирис сред миризмите на гнило и смърт.

Благодарните души се вглеждат и виждат много други тръни край пътя Христов. Те виждат тръните на горчил-ката в градината на Пресветата Майка на Спасителя на света, цяла напоена със сълзи, но и цяла — в благолепно разцъфнали бели рози. И вглеждайки се, съзират в много други по-малки градинки на праведници и страдалци за правдата трънливите стъбълца, окитени с разнолики цветя. Вдишвайки усещат, че всички тия цветя приличат на Христа и ухаят с мириса Христов, здрав и животворен. И чувство на благодарност към небесния Градинар нахлува в сърцата им и прелива оттам. И те с всички сили се трудят да направят живота си и живота на своите другари като цвят, присаден към Христа.

Тая е вашата вяра, христоносци, вярата на вашите прадеди, благодарни до смърт на Христа Господа. Нека тя бъде вярата и на децата ви, от коляно на коляно, чак до края, до деня на Съда Христов, когато цветята ще бъдат събрани, а безплодните тръни — хвърлени в огън. Тая вяра е непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тя е вярата на истински образованите люде — ония, що носят в себе си образа Божий. В

Съдния ден техните лица ще засияят като слънце и те ще заприличат на Бога. И ще бъдат назовани благословени.

Любов. Кръст. Смърт.

5. И възкръсна в третия ден, според Писанията

Христос воскресе, образовани! Земята не можа да Му навреди, ни гробът - да Го удържи. Да възкръснат и душите ви, мили Христови дечица! Да засияе у вас образът Божий, очистен от земното и спасен от смъртното тление! Радвайте се и веселете се, защото вашият Месия, един и единствен, победи смъртта, това страшилище за всички земнородни!

Чудесното възкресение на Господа Христа от гроба е в пълно съзвучие с Неговото чудесно явяване на света. То подобава на Неговото необикновено рождество от пречиста Девица, на Неговите всемогъщи дела на земята, на Неговата небесна премъдрост и милост, на Неговото свръхчовешко търпение и достойнство при понасянето на неправда и мъки, и на Неговото божествено опрощаване на собствените убийци от кръста. Всичко е съзвучно. Всичко се съгласува едно с друго и подобава едно на друго. Както от една капка морска вода може да узнаете качеството на цялото море, тъй по едно събитие от живота Христов можете да познаете целия Негов характер. А той представлява едно неземно чудо, органически съставено от безброй чудеса. Той е вашият всемогъщ Месия, о образовани, Който ви е благословил от кръста, от гроба, и извън гроба.

Възкресението е като драгоценен камък в наниза от неземни драгоценни камъни, каквито представлява земният живот на Господа. Тоя драгоценен камък притежава същата красота, същата драгоценност, същата миловидност като останалите камъни от божествения наниз Христов. Христовото възкресение е напълно естествено от гледище на вечната действителност, която Той сам откри чрез всичките Свои дела и цялата Си Личност. Призори на третия ден всемогъщият Господ се вдига от мъртвите и се явява жив на Своята свята Майка, на жените-мироносици и на апостолите (Мат. 28; Марк 16; Лук. 24; Иоан 20 и 21 гл.; 1Кор. 15:6). После Той се явява цели четиридесет дена на Своите ученици и приятели (Деян. 1). После се явява и на Своя неприятел и гонител Савел (Деян. 9). Явил се, значи, първом на приятелите и следовниците Си, като на първи членове на светата Му Църква, та да утвърди и образова най-напред тях, а сетне - и неприятелите Си. На последните пък се явил както да отбрани Църквата Си, тъй и да покаже на Своите неприятели милостта Си. Както бе сторил и от кръста. Защото той "праведните люби и грешните милува", и иска всички да се спасят и достигнат до познание на истината.

Възкръсналият и жив Господ още се явил и на многобройни мъченици за Неговото име. Явявал се на преподобни човеци и свети жени и девици през цялата история на Църквата Божия до ден днешен. Явявал се наяве и насън, в битки и тъмници, край болнични одъри и сред неволи, гдето не помага човешка сила. Явявал се и в сирашки колиби, и в сияйни олтари на светите Си служители, както и на покаяли се грешници в бърлогите на греха. Явявал се е само там, дето са Го призовавали с горещо желание и молитва в сълзи и където явяването Му е било необходимо. Има ли смисъл още да

изброяваме? Това Негово живо присъствие усещат непрестанно истински образованите люде - ония, що носят у себе си образа Божий. Вижте какво е казал възкръсналият и жив Бог като последни думи към Своите следовници: "и ето, Аз съм с вас през всички дни до свършека на света. Амин" (Мт. 28:20). Амин, Господи!

Според Писанията. Както е писано от боговдъхновените писатели, както е предречено от Божиите пророци - тъй се е и сбъднало. Писал е пророкът: "Ти не ще оставиш душата Ми в ада и не ще дадеш на Твоя Светия да види тление" (Пс 15:10). Писано е още и предречено: "Да възкръсне Бог и да се разпръснат враговете Му" (Пс. 67:1, по слав. прев.) Ала освен многото пророчества за Христовото възкресение в Стария Завет на Св. Писание, това величествено събитие е символично изразено и предизобразено в съдбите на много праведници.

Тъй съдбата на праведния Авраам, който много пъти е бил в смъртна опасност от най-могъщи врагове, но пак е излизал жив и победител, представлява предобраз на победата на Христовото възкресение. Подобен предобраз е и Исаак, който е бил положен под ножа на своя баща, ала е бил спасен. Предобраз на Христовото възкресение е и пророк Иона, който три дни е прекарал в утробата на кита, но пак е излязъл оттам жив. Такива са и съдбите на много праведници - Моисей, Ной, Йосиф, цар Давид, пророк Илия и пророк Даниил, тримата момци в огнената пещ, многострадалния Иов и много други, които бидейки обременени от сатанински и людски неправди, най-накрая са победили и са се сдобили със слава, като са опазили неповреден у себе си Божия образ. Затова и светите Никейски отци са положили, че Господ Христос е възкръснал от мъртвите според Светото Писание. Защото поубедително за хората е събитие, което е отнапред предречено, нежели онова, което не е било предричано.

А светите евангелисти са записали в Евангелията как сам Господ много пъти предсказал Своето възкресение пред учениците Си. Всъщност всеки път, когато Той предсказвал Своето страдание, едновременно с това предричал и Своето славно възкресение (Мат. 16:21; 17:23; 20:19; 26:32; срв. Марк. 8:31; 9:9-31; 10:34; 14:28; Лук. 9:22; 18:33; Иов 2:19:22). И всичко както било предсказано, тъй се и сбъднало. Вашият Господ и Изкупител е бил замъчен, разпнат, мъртъв и погребан, но на третия ден славно е възкръснал от мъртвите.

Любовта е непобедима, царски дечица! Нейният дом е на небесата, нейното царство - във вечността, нейната сянка - на земята, нейното отсъствие - в ада. О, и сянката й - колко могъща е тя! А истинската любов, що пламене в огнището на вечното родителство и вечното синовство Божие, тая, що е довела Христа на земята - тя е всемогъща. Сатаната заедно с грешниците глупаво се възрадва над мъртвия Месия. Глупостта на сатаната стигнала дотам, че той напълно се лишил от образа Божий в себе си. Отде би знаел той, отде би се сетил как всемогъща е божествената любов! Това нейно могъщество няма нито прилика, нито мяра, нито граница. Земята би се пръснала, ако Христос не бе възкръснал от нея - тя не би могла да Го удържи в себе си. Такава е силата на действителната, небесната, вечната любов - сила неизречима. Благодарение на силата на тая пламенна любов небесният Цар е посетил земята, понесъл е всички унижения и мъчения и най-накрая е възкръснал. Благодарение на нейната сила недъзите се излекуват, демоните се разпръсват, болестите се изцеляват,

бурите утихват, цялата природа става послушна. Тая сила на любовта цяла е чудотворна и гдето и да се яви - в който и свят и време - тя върши чудеса.

Това е вярата на Божиите деца, на царските деца, които са осиновени Богу чрез силата на Христовата любов. Нея не могат я прие ненавистници и злосторници, богомразци и човекомразци, които от своите си грехове си плетат окови и ги слагат в ръцете на адските духове. Тази вяра е на светлите и чистите души, на боголюбивите и човеколюбивите люде. Те я приемат и страдат за нея по подобие на Христовите страдания. Тая любов им облекчава страданията и услажда горчилките. Очите им за замъглени за всички измамни блага на тоя свят, а техният духовен взор, очистен и просветен от сълзи, ясно гледа към дома на вечната любов. Блазе им в Съдния ден, в Страшния ден на Божията разплата. Него ден те ще устоят и ще се сгреят на огнището на вечната любов.

Не е ли тая вашата вяра, христоносци, и вярата на най-славните ваши предци? Нека тя бъде вярата и вашите деца. Това е вяра непосрамваща, православна, горчива като смърт, но целебна като небесен балсам, светла като възкресение. Наистина, тая е вярата на великите души, на истински образованите люде, що носят в себе си образа Божий. В съдния ден на възкръсналия Месия те ще да бъдат помилувани и назовани благословени.

Победа. Възкресение. Радост.

6. И се възнесе на небесата, и седи отдясно на Отца.

Най-чудният Гостенин посети земята и се върна у дома Си. И останаха да Му се чудят. И това учудване обходи цялата земя. И няколкостотин човешки поколения цели деветнадесет столетия са говорили за тоя чуден Гостенин повече от всекиго друго на света. А най-голямото чудо е, че всички тези поколения са говорили за Него не само като нявгашен Гостенин, но и като Съвременник. И до ден днешен за Него се говори в нашето поколение като за нявгашен Гостенин и като за Съвременник. Всякога Нявгашен и всякога Съвременен. Това е едничко по рода си чудо в историята на човешкия род. Личността на тоя Гостенин е изключителна, несравнима с никого, необяснима с нищо на земята. Мнозина с учудване се питат: кой е Той? Ние Го познаваме и не Го познаваме. Гледаме Го отдалеч, гледаме Го и отблизо. Дъхът Му е сред нас, властта Му е над нас. Името Му ни носи надежда, утеха и радост. Кой е Той?

Той е Царят на небесното царство, предрешен като човек, като истински човек - тоя необикновен Посетител на земята. Както възкръсването Му от гроба подобаваше на Неговата мощ, тъй и възнесението Му на небето съответствуваше на Неговото величие. "Излязох от Отца и дойдох на света; пак оставям света и отивам при Отца" (Ин. 16:28). Какво по-разбираемо от това?

Какво по-разбираемо от това, когато синът е изпълнил бащината си воля, да се завтече обратно при баща си? Не е ли естествено един цар, кога е победил на война, да си се върне в царството си? И за сеяча - кога е засял нивата си, да си се прибере у дома? И за

учителя - кога е изрекъл учението си, да се оттегли в живелището си? И за пастиря - кога е намерил изгубената овца, да се запъти натам, отдето е дошъл? И за свещеника - кога е осветил някой дом, да се върне обратно? И за работника - кога е свършил делото си, да отиде на отдих? А Господ Христос слезе в света и като Син, и като Цар, и като Сеяч, и като Учител, и като Пастир, и като Свещеник, и като Работник. И като свърши делото Си, мисията Си на тоя свят, естествено е и разбираемо да Си се върне във вечното царство на небесата, отдето е слязъл между човеците.

Възлизането на победоносния Господ на небесата е било също тъй чудесно, както и Неговото слизание от небесата! Чудесно роден от Светата Дева и Божията сила, тъй чудесно се възнесъл Той на небесата с божествена сила пред лицето на Светата Си Майка и учениците Си. Възнесението Му е разумно и засвидетелствувано. Разумно е то според всевишна, небесна разумност; засвидетелствувано е от очевидци, които драговолно са приели страдания за своето свидетелство.

Мнозина са свидетелите - кой може да ги изброи всичките? Свети апостол и евангелист Марк пише за Господното възнесение: "А след разговора с тях, Господ се възнесе на небето и седна отдясно на Бога" (Мр. 16:19). По-пространно това величествено събитие е описано от свети Лука, лекаря, който казва: "И като рече това, както Го те гледаха, Той се подигна, и облак Го подзе изпред очите им. И докле гледаха към небето, когато се Той възнасяше, ето, застанаха пред тях двама мъже в бели дрехи и рекоха: мъже галилейци, какво стоите и гледате към небето? Този Иисус, Който се възнесе от вас на небето, ще дойде по същия начин, както Го видяхте да отива на небето" (Деян. 1:9-11; Лк. 24:51). При това събитие отново виждаме ангели Божии - както и при Спасителевото зачеване и рождество, както и по време на Неговия пост подир кръщението, както и през време на Неговите страдания в Гетсиманската градина, както и при Неговото славно възкресение. Небесните воини всякога са край своя Цар и биват виждани явно от човеците, когато тоя Цар намери това за полезно.

Още старозаветният Псалмопевец пророчески е казал: "Подигнете, князе, вашите порти, подигнете се, вечни порти, и ще влезе Царят на славата! Кой е тоя Цар на славата? – Крепкият и силният Господ, силният на война Господ. Господ на силите, Той е Цар на славата" (Пс. 23:7-8,10 – по слав. текст). И сам Господ, Свидетелят над свидетелите, е предрекъл Своето възлизане на небето и Своята бъдеща слава. И ги е предрекъл в часа на най-голямото Си унижение, когато евреите Го заплуваха и Му удряха плесници в двора на първосвещеника, предрекъл ги е със следните свети слова: "Казвам ви обаче: отсега ще видите Сина Човечески, седнал отдясно на Силата и идещ на небесните облаци" (Мт. 26:64; Лк. 22:69). Какво по-голямо свидетелство от Неговото искат човеците? В устата на вашия Месия не ще се найде лъжа ни за онова, що Той е изрекъл за миналото, нито за онова, що е изрекъл за бъдещето.

Но ето още свидетелства, потвърдени с кръвта на свидетелите, та още повече да се нахранят душите ви с истина. Свети апостол Петър свидетелствува за Христа, че е отишъл на небето и е отдясно на Бога и че ангелите и властите и силите са Нему покорни (1 Петр. 3:22). Свети апостол Павел, бидейки въздигнат до третото небе и съзрял там чудесата на небесния свят, свидетелствува, че Отец е турил Своя Син от дясната Си страна на небесата по-горе от всяко началство и власт и сила и господство,

и от всяко име, с което именуват не само в тоя век, но и в бъдещия, и е покорил всичко под нозете Му (Еф. 1:20-22; вж. също Евр. 12:2; Кол. 3:1). Личен свидетел на това е и свети първомъченик и архидякон Стефан. "А Стефан, изпълнен с Дух Светий, като погледна към небето, видя славата Божия и Иисуса да стои отдясно на Бога, и каза: ето, виждам небесата отворени и Сина Човечески да стои отдясно на Бога" (Деян. 7:55-56). И свети Андрей Цариградски е видял Господа в слава на небесата. Тъй и много други свидетели, особено мъченици, на които Господ се явявал, та да стори мъките им по-лесно търпими.

И тъй вашият Месия и Спасител, един и единствен, се възнесъл на небесата, отдето бе слязъл като Гостенин. Възлязъл в Своето първоначално царство, вечно и безсмъртно, гдето е приготвил място и за Своите последователи от другото Си царство, от Своята Църква на земята.

Затуй, образовани, вие не бива да чакате друг месия, който уж ще открие за вас земно царство и ще царува на земята. Такъв месия очакват неверните, необразованите, - които са помрачили у себе си образа Божий. Не знаят те, клетите, че такъв месия не е истински, а лъжовен. Че колкото и да е велико и дългоденствено земното царство, краят му трябва да дойде, като на всичко временно и земно. А с края дохожда скръб и отчаяние.

Мигар може такава царуване да удовлетвори душите ви и да дарува мир на сърцата ви? Мигар такъв месия може да ви бъде по сърце? Истинският Месия, единственият, истинният, е рекъл: "Моето царство не е от тоя свят" (Ин. 18:36). Истинският и истинен Месия е по-възвишен и по-чудесен от всички човешки представи; при това - по-прекрасен и по-хубав от всички желаниа. Царството Му е по-горе от времето, от промените и преходността - царство вечно, безкрайно, безсмъртно.

Такъв Месия е само един - нашият Господ Иисус Христос, единородният Син Божий, Цар и Гостенин, роден на земята от пречистата Дева Мария, заради нас разпнат по времето на Пилата Понтийски, пострадал, погребан, възкръснал и възнесъл се на небесата, гдето седи в слава отдясно на Бога Отца.

Тая е вярата на светците, вярата на ония, които са победили себе си и са възнесли ума и сърцето си към светлите небеса. Благодарение на тая вяра те са и победили низшето свое естество и са възлезли с ум и сърце на небесата, и са станали свети. Те са плод на тая вяра - най-здравият плод, който земята е виждала. Нея вяра не могат я прие разпътните, чийто ум и сърце се влачат из прахоляка. Ония, що сами себе си обуздават, и обучават, и притесняват - те възрастват до небесата. Ония, за които е сладка молитвата, се радват на тая вяра. Ония, които струват милостиня и прощават на препъналите се - те се веселят от тая вяра. Те не престават да мислят за Страшния съд, затуй и тоя съд не ще бъде за тях страшен. Те ще бъдат назовани Божи дечица, царски дечица. И вечно ще царуват наедно с възнеслия се Господ. И ще се съгръват от огнището на вечната любов, на вечното Божие бащинство.

Не е ли тая вяра, христоносци, и вярата на най-святите ваши предци? Нека тя бъде вярата и на децата ви, от коляно на коляно. Тая вяра е непосрамваща, православна, спасителна, дълбока до дъното на гроба и висока до небесното висине. Тя е вярата на

възкръсналите и възнеслите се души. Тя проповядва покаяние и очищение. Нея я приемат и скъпят истински образованите люде, ония, що носят у себе си образа Божий. В Съдния ден, кога начене съда Си възнеслият се Господ, те ще бъдат помилувани и назовани благословени.

Възнесение. Благослов. Мир.

7. И пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви и царството Му не ще има край.

Заповядано ви е да бдите. А бденето е бдителност, стоене нащрек и очакване. Бдене над самия себе си, над своите мисли, желания и дела — това е строгото предписание на вашата вяра. Бдителността изостря духовното зрение, та да можем да виждаме и разпознаваме доброто и злото, да можем да знаем кой дохожда в сърцето и в мислите. Чрез стоенето нащрек се отблъсва неприятелят и се пуска приятелят. Очакването укрепява любовта и очиства съвестта. А кого най-много очаквате вие? Възлюбения, Най-възлюбения. Оногова, Чиято любов ви е довела на тоя свят и Чиято любов ще ви посрещне и на другия свят. Ето, Той обеща да дойде. И човешките души треперят от това обетование, както любовта трепери в очакване на възлюбения.

Това очакване укрепява любовта и очиства съвестта. „И тъй, бъдете будни, защото не знаете ни деня, ни часа, когато ще дойде Син Човеческий“ (Мат. 25:13). Тези думи са Негови, думи предупреждения. Да не бъдете като петте неразумни девизи, които в безгрижието си бяха изненадани и отхвърлени. Той идва, бдете и бъдете будни!

Той дойде веднъж и отново ще дойде. Първия път дойде, като понизи Себе Си, втория път ще дойде в слава. Първия път дойде като Изкупител на света, втория път ще дойде като Съдия на света. Разликата между първото и второто Му пришествие е огромна. При първото Свое пришествие Той остана на земята трийсет и три години. А второто Му пришествие ще трае съвсем малко. „Защото, както светкавицата излиза от изток и се вижда дори до запад, тъй ще бъде пришествието на Сина Човечески“ (Мат. 24:27). Тъй ненадейно и мълниеносно ще бъде Второто пришествие на Господа. Затова е и предупреждението Му към всички верни: „И тъй, бъдете будни, понеже не знаете в кой час ще дойде вашият Господ“ (Мат. 24:42). Първия път Той дойде като отруден Сеяч, а втория път ще дойде като изкусен Вършач. И също както вършеенето е кратка работа в сравнение с многото трудове по Цосевите от сеитба та чак до вършитба — тъй и Второто Негово пришествие ще е бързо и кратко в сравнение с първото. Пък и ненадейно! Затова Той е заповядал бдене, бодрост на духа, будност и очакване.

И славно ще е това второ пришествие на Господа, цяло в блясък от невиждана слава. „Тогава ще се яви на небето знамението на Сина Човечески; и тогава ще се разплачат всички земни племена и ще видят Сина Човечески да иде на небесните облаци със сила и слава голяма; и ще изпрати Ангелите Си с гръмогласна тръба, и ще съберат избраниците Му от четирите вятъра, от единия до другия край на небесата“ (Мат. 24:30-31). Тъй говори Господ за Своего повторно идване. А Неговият проникновен пророк, когото и евреите не отричат, описва това така: „Престолът Му беше като

огнен пламък, колелата Му — като пламтящ огън. Огнена река излизаше и минаваше пред Него; хиляда хиляди Му служеха, и десетки хиляди по десет хиляди предстояха пред Него; съдии седнаха, и книги се разтвориха“ (Дан. 7:9-10).

Тъй говори Неговият велик и далновиден пророк, когото и евреите не отричат. А ето що казва Неговият свети апостол: „Защото справедливо е пред Бога да въздаде скръб на ония, които ви оскърбяват, а вам, оскърбяваните, да въздаде утеха заедно с нас, когато Господ Иисус се яви от небето с Ангелите на Своята сила, в пламенен огън да отмъщава на ония, които не познават Бога, които не се покоряват на благовестието на Господа нашего Иисуса Христа и които с вечна погибел ще бъдат наказани от лицето на Господа и от славата на Неговото могъщество, когато Той дойде, за да бъде прославен в оня ден всред Своите светии, и за да Му се удивяват всички повярвали“ (2 Сол. 1:6-10).

Изненадващо ще бъде пришествието на Съдията, ще бъде със сила и слава. А Неговият съд ще бъде какъвто Сам Той го е предрекъл и описал (Мат. 25:31-46). Ще раздели всички люде — едните ще постави отляво, а другите — отдясно, както пастир отлъчва овци от кози. На ония от дясната Му страна праведният Съдия ще рече: „Дойдете вие, благословените на Отца Ми, наследете царството, пригответо вам от създание мира.“ А на другите от лявата страна ще каже: „Идете от Мене, проклети, в огън вечний, пригответен за дявола и неговите ангели.“ Праведното мерило ще бъде просто и ясно. Първите Той ще призове към вечен живот и блаженство. Затова казва: „Гладен бях, и Ми дадохте да ям; жаден бях, и Ме напоихте; странник бях, и Ме прибрахте; болен бях, и Ме посетихте; в тъмница бях, и Ме споходихте.“ А когато благословените Го попитат кога са Го видели в беда и са Му помогнали, праведният Съдия ще им отговори: „Истина ви казвам, доколкото сте сторили това на одного от тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили.“ А ония, другите, които ще стоят от лявата Му страна, праведният Съдия ще прогони във вечна мъка, в огъня, пригответен за дявола и за слугите дяволски. И когато лишениите от Неговото благословение Го попитат кога са Го видели в беда и не са Му помогнали, праведният Съдия ще им отвърне: „Истина ви казвам, доколкото не сте сторили това на одного от тия най-малките, и Мене не сте го сторили“.

Погледнете, образовани люде, и вижте как Христос Господ отъждествява Себе Си с ония, що страдат на тоя свят! Тях Той милостиво ги нарича Свои най-малки братя. И нима ще откажете да дадете хляб на Христовите братя? Знайте, че който отказва на тях, отказва Нему. Това ще стане явно на съда и Той ще отсъди по правда.

А когато се свърши съдът, за праведниците ще настане царство без свършек и край. Тогава те ще блеснат като слънце в царството на Отца си (Мат. 13:43). Всички останали царства ще бъдат разрушени и всяка друга власт ще се разпилее като мъгла пред слънцето. И само Неговото царство ще остане, без граници и съседства. Както е предрекъл и видял във видение пророкът, когото и евреите признават: „Владичеството Му е владичество вечно, което няма да премине, и царството Му не ще се разруши“ (Дан. 7:14). И от самото видимо небе и земя по-дълговечно ще бъде Неговото царство, защото е казано, че небе и земя ще преминат, ала царството Му ще остане (Откр. 21:1).

С такъв блясък, сила, слава и достойнство ще приключи богочовешката драма, започнала в хладната Витлеемска пещера. Тъй ще расте и ще порасте синаповото зърно (Мат. 13:31) и ще израсте в дърво на живота, което ще покрие цял свят, видим и невидим. Затова да се веселят душите ви, праведници, ако макар и малко страдате за името Иисусово и ако търпите унижения за Неговата правда в тоя живот.

Всеки ваш ден на тъга, мъка и унижения ще ви донесе векове и векове на радост, понеже наградата ви ще бъде ангелско жителство в Неговото царство. Който макар и малко прилича на Иисуса в страданието, ще прилича Нему и в славата. Вашите сълзи и вашите рани, скрити сега, ще бъдат осветлени от слънце, що не залязва. Вашите привидни поражения заради Неговото Евангелие, ще бъдат превърнати в тържествена победа, която ще обявят не човечи с език, а ангели Божии с тръбен ек. За неправедниците е по-добре да треперят и да се каят сега, нежели на Съда. А вие, христоносци, се радвайте, понеже вашият Месия е Съдия на света. Защото Той ще съди по правда. Същият този Иисус,

Когото Ирод искаше с меч да съди в люлката;

Когото Юда продаде за трийсет сребърника;

Когото еврейските старей мъчиха и биха;

Когото Пилат обяви за невинен, но Го разпна на кръст;

Който издъхна на Голгота във велики мъки;

Който на третия ден със слава възкръсна от гроба;

Който на четиридесетия ден се възнесе на небесата и седна отдясно на Бога Отца —

Същият този Иисус ще дойде пак със сила и слава. Ще дойде като върховен Съдия на света да съди всички живи и мъртви. Ще дойде като безсмъртен Цар да открие безсмъртно царство за праведниците. В това царство праведниците ще засияят като слънца. Тази е вярата на праведниците, на смирените и кротките, но неустрашимите в пътя на правдата. Тази вяра не могат я прие ония, чието сърце следва очите. Нея я обичат ония, които знаят за Божието величие и вечната правда. За тях е отрада сред вонята на смърт, окръжаваща ги отвсякъде, да мислят за величието на безсмъртния Бог. И отрадно им е да вършат правда, бидейки окръжени от неправда. Божията възвишеност ги привлича и красотата на правдата ги пленява. Те вършат правда, ала не се осланят на своите дела, но на милостта Божия. Които са праведници, такива с още по-голям страх очакват съда Христов. А неправедниците затова и вършат неправда, защото нямат страх от Христовия съд.

Блажени са ония, които очакват Господ да дойде със сила и слава и помагат на най-малките Христови братя като на Самия Христа!

Блажени са ония, които с бдение, бдителност, бодърствуване и очакване гледат Възлюбения, Най-възлюбения! Те наистина ще Го дочакат и ще Го срещнат подобно на петте благоразумни девизи. А Той ще ги отведе в рая и те ще царуват с Него во

веки. Не е ли тая и вашата вяра, христоносци, и вярата на вашите най-праведни предци? Нека тя бъде вярата и на децата ви, от коляно на коляно. Тая вяра е непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тя е вярата на истински образованите люде, на ония, що носят в себе си образа Божий. В съдния ден Христов те ще бъдат назовани благословени.

Съдия. Съд. Правда.

8. И в Духа Светаго, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Го славим наравно с Отца и Сина, и Който е говорил чрез пророците.

Когато нощният пътник съзре в далечината светлинка, той се радва. И се упътва към светлинката, без да изследва какво гори и свети като огън там, в далечината. И колкото повече се приближава, толкова повече изследва. Християнската вяра е приближила човеците до вечната светлина на Бога. Ето защо християните толкова изучават тая тайнствена и свидна светлина — защото са се доближили до нея. Ония, които са отдалечени от тая светлина, по-малко я изследват. Семитите се чудят на яфетитите: как може да вярват в три бога? Кой вярва в три бога?! Нима християните, които са очистили от многобожието толкова континенти и острови?

Кажете им, че вярвате не в три бога, а в единия, единствения, живия и истинен Бог. Но че вашият Месия ви е поставил в такава близост до вечната светлина, че виждате и различавате три Пламъка. Три вечни Пламъка — един Огън. Три Величества — един Цар. Три Чудеса — една Тайна. Три Лица — едно Същество. Три Ипостаси — един Бог. Велико име е това: Света Троица. Света Троичност в Единство. Отец, Син, Дух Светий — един Бог, вовеки и навеки.

В подножието на тая животворна тайна серафимите и херувимите крият светите си лица в свят страх, в божествен възторг, в безкрайна упоеност от неизразима сладост. А неизчетните ангелски войнства в стройни хорове с умилен трепет възпяват величието на единия Бог, на живия Бог: свят, свят, свят Господ Саваот. И огромното слънце на свода небесен ни показва троичност в единството: огнена маса, светлина и топлина — всички тези три, неразделно едно от друго, съставляват едно слънце. И всеки атом на земята представлява триединство. И душата човешка, образ на триединия Бог, се състои от три основни неразделни сили: чувства, ум и воля. Но тия три не разделят душата на три души. Една е душата и остава една; три са нейните сили и остават три в единство. Ала светът не е стигнал до познанието за Бога като Света Троица чрез тези природни прилики, сенки и символи. До това е стигнал чрез небесно откровение. Господ Иисус Христос е явил това. От Него е узнал човешкият род за родителството на Отца, за синовството на Сина Божий и за изхождането на Светия Дух. Нас, пътниците в нощта, Той е довел по-близо до божествената светлина и ние сме започнали да виждаме и различаваме три в едното: три чудеса в една тайна, три Ипостаси в едно Божество.

От Христа е дошла и нашата вяра в Светия Дух Божий, Животворящия, Който от Отца изхожда. Много са злите и мамливи духове на мрака, разделени и немощни, ала един е Дух Светий. Човеците и народите, които са вярвали в много богове, са вярвали

искрено в тези зли и мамливи духове. В единия Дух Светий могат да вярват само истинските еднoboжници, които вярват в единия Бог.

Дух Светий се нарича животворящ, защото Той дава живот, обновява живота, животвори, възкресява. Когато Бог създавал света, „Дух Божий се носеше над водата“ (Бит. 1:2). Когато Бог създаваше човека, „създаде го от земна пръст и вдъхна в лицето му дихание за живот; и стана човекът жива душа“ (Бит. 2:7). Христовият апостол пише на християните: „Духът Божий живее във вас“ (Рим. 8:9). Но не бива да смесваме човешкия дух с Божия Дух! И апостолът ги разграничава, когато казва: „Самият Дух свидетелствува на нашия дух, че ние сме чедра Божии“ (Рим. 8:16). И това е вашата радост, духоносци! Какво би струвало човешкото свидетелство, че сте чедра Божии, ако Сам Духът Божий не ви засвидетелствува това? А Духът Божий се дарува всекиму, който Го иска от Бога. Трябва да искате и трябва да очистите дома на душата си за приемането на най-скъпия Гостенин. Тъй говори Господ Бог наш, Победителят на смъртта: „Ако вие, бидейки лукави, умеете да давате добри даяния на чедата си, колко повече Отец Небесний ще даде Дух Светий на ония, които Му искат?“ (Лука 11:13) И това е най-големият дар, що Бог дарява на хората. Понеже давайки Духа Светаго Той дарува Самия Себе Си. А има ли по-голям от тоя дар? Или любов, по-велика от тая?

Как се е явявал Дух Светий на верните? Първо ще кажем: като топлина в сърцето. Това бива при усилна молитва. Понякога като топлина по целия човек. Пророк Иеремия ясно и истинно свидетелствува за това. Защото той свидетелствува от своя опит. Много поругания и беди претърпя Иеремия, мъката му преля чашата. Тогаз той се отлъчи от хората — да не им говори повече и да не пророчествува. Ала, както сам той описва, „в сърце ми беше като че ли разпален огън, заключен в костите ми, и аз се измъчих да го задържа, и — не можах“ (Иер. 20:8). Тъй непреодолим е Божият Дух в чистото сърце, в което се е вселил. Духът Божий се е явявал и като глас. За това има много свидетелства у пророците и апостолите. Тайнствен, ала ясен Божий глас. Чуваш го, а не виждаш кой говори. Духът Божий още се явил и във вид на гълъб. Това станало при кръщението на Христа Господа в река Йордан. „И свидетелствуваше Йоан, казвайки: видях Духа да слиза от небето като гълъб, и остана върху Него“ (Йоан. 1:32). Чистотата на гълъба наподобява чистотата на Духа. Блажени са чистите души, защото ще се удостоят с посещението на Духа Господен.

Но най-бурното явяване на Светия Дух в човешката история е станало във вид на огнени езици на петдесетия ден подир Христовото възкресение. „Когато настана ден Петдесетница, те всички в единомислие бяха заедно. И внезапно биде шум от небето, като че идеше силен вятър, и напълни цялата къща, дето седяха. И явиха им се езици, като че огнени, които се разделяха, и се спряха по един на всекиго от тях. И всички се изпълниха с Дух Светий, и наченаха да говорят на други езици, според както Духът им даваше да изговарят“ (Деян. 2:1-4). Такова е било освещението и кръщението на първата Църква Христова на земята — с огъня на Светия Дух.

Тъй се изпълнило обещаното от Спасителя на апостолите. Изпълнило се с такава сила и по такъв начин, за каквито никой от апостолите не е могъл и да помисли. Наистина, Божиите дела надвишават човешките мисли.

Господ обещал: „Аз ще помоля Отца, и ще ви даде друг Утешител, за да пребъдва с вас вовеки, Духът на истината, Когото светът не може да приеме, защото Го не види, нито Го познава; а вие Го познавате, защото Той с вас пребъдва и във вас ще бъде“ (Йоан. 14:16-17). И първият Утешител, Господ Иисус, е бил повече от обилно утешение за верните. Ала любовта Божия не знае мяра. По мярата на тази неизмерима любов е изпратен и друг Утешител.

Господ е засвидетелствувал за Светия Дух и това: „А Утешителят, Дух Светий, Когото Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко и ще ви напомни всичко, що съм ви говорил“ (Йоан. 14:26). И още: „А кога дойде Утешителят, Когото Аз ще ви пратя от Отца, Духът на истината, Който изхожда от Отца, Той ще свидетелствува за Мене“ (Йоан. 15:26). И още: „А кога дойде Оня, Духът на истината, ще ви упъти на всяка истина; ... Той Мене ще прослави“ (Йоан. 16:13-14). И това обещание, както всяко друго обещание на вашия Месия, се е изпълнило, христоносци.

Дух Светий е бил обещан — тъй човеците са разбрали за Него. Дух Светий се е явявал — тъй човеците са се уверили в съществуването Му. Дух Светий непрестанно работи сред верните — тъй човеците са възлюбили Бога Дух Светий.

Как от слънцето се ражда светлината и как излиза топлината — нима знаете това? Как от сърцето се ражда мисълта и как излиза силата — мигар сте проумели? Как тогава бихте могли да знаете вечната тайна на неродения Отец, или на рождението на Сина и на изхождението на Духа Светаго? Ни една истина за Всевишния Бог не са могли да узнаят синовете човешки, докле не им е било открито от Всевишния. Нито повече, нито по-малко, но само толкова, колкото им е било открито.

Открито ни е, че Дух Светий не е творение Божие, а Бог. Той е животворящият Господ, Който с присъствието Си сътворява живот, дава сила, влага мъдрост, произвежда радост. От вечния Отец Той вечно изхожда—единосъщен с Отца, единосъщен със Сина — равен на Тях по същност, по сила и по слава. Само по Лице е различен. Отделна ипостас Го отличава от Отца и Сина. Но и Нему подобава същото поклонение и същата прослава. Чрез Него са говорили светите пророци. У простите рибари Той е вложил небесна мъдрост. На немощните човеци, мъже и жени, мъчени за Христа, Той е дал непобедима мощ, по-силна от смъртта.

Дух Светий, Животворящият, Който от Отца изхожда, е Бог истинен от Бог истинен. Той се е явявал и е действувал. Той се явява и действува. Ония, в които се явява и в които действува, Го познават. Познават Го не по същност, но по явяването и действието Му.

Вярата в Светия Божий Дух не е основана на догадки и мисловни предположения, но на проявена, преживяна и засвидетелствувана действителност. Който желае да стане жив свидетел на тая действителност, трябва преди всяко изследване на небесните тайни да се потруди да очисти сърцето си от грях и да го окади с молитва. И тогава ще му се яви Дух Светий, Духът на истината и на живота, Духът на мъдростта и на радостта, Духът на свободата и на осиновението. И този Дух Светий ще засвидетелствува на неговия дух истинността на цялото Христово откровение:

за Бога, за душата, за пътя към спасение, за вечното Божие царство. По същия начин, както го е засвидетелствувал на духа на апостолите и на светите отци, които са съставили Символа на вярата.

Чрез Господа Иисуса, Сина Божий, човешкият род е придобил познанието за Бога като Света Троица. Това познание Той ни го е преподал не във вид на философско учение, а като една действителност — чрез явяване и действие. Действителност е явяването [на Сина] чрез гласа на Отца при Йордан и на Тавор. Действителност е явената чудесна личност на възплътения Син Божий и Неговото дело, страдание и възкресение. Действителност е и явяването и действието на Светия Дух у апостолите, светците, праведниците и в цялата Божия Църква от начало и до днес. Винаги и завинаги: един Бог, един вечен Цар, една сила, една слава, една любов, една светлина, една радост, една същност — един Бог.

Тази е вярата на прозорливите, които са отправили своя взор към огъня в далечината. Тя не е вярата на заслепените и слепите, които едва виждат онова, що слънцето им показва. За прозорливите пък физическата светлина е тъмнина, през която те ходят като пътници в нощта, вперили погледа си в далечната светлина. Те пътуват, без да откъсват очи от тая велика светлина. Тъй велика е тая светлина, че целият тоя свят им се струва обгърнат в мрак. Макар и далечна, тая велика светлина осветява пътя им в нощта и съгрява сърцата им с чудна топлина и радост. И те се радват като деца — като деца на тая велика светлина. И бързат към нея като изгнаници към своя бащин дом. Смело крачат те, все напред и напред, и не се озъртат настрани. И в радостта си призовават и своите залутани и изостанали братя, окуражават ги, утешават ги и им помагат по пътя. С победна песен те бързат все напред и напред: ей там, братя, там е нашият Родител, и Спасител, и Утешител. Свети ни, съгрява ни, зове ни!

Тази е вашата вяра, христоносци, вярата на вашите прозорливи предци. Нека тя бъде вярата и на децата ви, от коляно на коляно, та чак до края на пътя. Тази вяра е изпитана и в облачни, и във ведри дни, вяра непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тя е вярата на образованите люде, що носят образа Божий в себе си. В деня на Страшния съд Христов те ще бъдат назовани благословени.

Дух. Утешител. Поклонение.

9. В една света, съборна и апостолска Църква

Предлагаме на читателите на "Православна беседа" откъс от книгата "Верую во единаго Бога", разяснение на Символа на православната вяра от Охридския и Жички светител Николай (Велимирович)

Пътници, ето го и корабът! Когато придошъл потопът, Ной се спасявал в сигурен кораб. Потопът на безумието и греха бушува непрестанно. Затова Човеколюбецът Бог е създал кораб на спасението. Питайте за Неговия кораб и бързо влизайте!

Да не ви измамат многото шарени лодки, украсени и накипрени отвън. Питайте за здравината на мореплавателния съд и за изкуствеността на капитана. Христовият кораб има най-яките стени и най-изкусния кормчия. Това е Сам Дух Светий, Всеведецът и Всемогъщият.

Да не ви измамат и ония, които призовават към своите малки и нови лодки и които ви предлагат отделни лодки, само за вас. Пътят е дълъг и бурите са опасни.

Да не ви измамат и ония, що казват, че от другата страна на морето няма друга земя, нов свят, и затова не е нужно да се предприема далечно плаване. Те ви зоват на риболов край бреговете. Толкова виждат и знаят. Наистина, в пропаст са паднали и вас в пропастта увеличат.

Не се оставяйте да ви измамат! Но питайте за Неговия кораб! Ако и на пръв поглед той да е най-неугледен от всички, ала як е и сигурен. Макар по него да няма много шарени знамена, освен кръстния знак, знайте, че на него животът ви е осигурен. А при морски пътешествия първото и главно правило е да бъде осигурен животът на пътника.

Щом вярвате в Христа Спасителя, христоносци, вие вярвате и в Неговото дело. А Неговото дело е Църквата, корабът на спасението. На него се носят воинствата на спасените и спасяващите се. Това Свое дело Господ е основал върху вярата, яка като камък. Както е рекъл и прорекъл: "на тоя камък ще съградя църквата Си и портите адови няма да ѝ надделеят" (Мат. 16:18) И наистина, досега не са ѝ надделели, нито ще ѝ надделеят някога.

Църквата се нарича тяло Христово. Вие сте тялото Христово (Рим. 12:5, Кор. 12:27). Затова Църквата е една единствена. Та нали не може под една глава да има две тела! А Христос е назван и глава на Църквата (Кол. 1:18). Оттук: един Христос, една Глава, едно тяло - една Църква.

Ако има отстъпничество и ереси, вас какво ви смуцава? Всичко това е превидено и предречено, както изкусният кормчия предвижда и разказва на пътниците за предстоящите бури и несгоди. "Трябва да има помежду ви и ереси", говори апостолът, "за да се явят достойните измежду вас" (1 Кор. 11:19 по слав. текст). Ако една група от пътниците в кораба си направи корито и се спусне в морето да си плува отделно, изпълнете се с жалост към тях. И толкова. Техният отчаян пример, тяхното вироглаво хвърляне в погибел утвърждава вашата вяра в кораба на спасението, който е един единствен.

Църквата се нарича свята. Вие знаете защо се нарича свята. Първо, защото е основана от най-Святия от всички святи. Второ, защото Господ я е събрал, изкупил, очистил и утвърдил чрез Своята свята и пречиста Кръв. Трето, защото от нейното основаване я ръководи, вдъхновява и оживява Светият Дух Божий. Четвърто, защото всички нейни членове са призвани да бъдат святи, отделени от всичко несвято на тоя свят, гдето те растат и през който пътуват. Пето, защото светите небеса са предназначени за нейна вечна обител. Шесто, защото в нея са всички ония дадени от Бога средства, чрез които

човеците се осветяват и стават способни да бъдат жители на небето. Затова се нарича Църквата свята.

Църквата се нарича още и съборна. Защо? Първо, защото събира за живия Бог чеда от всички земи, от всички племена, от всички народи. Тя не се ограничава нито с една раса, нито с едно племе, нито с една държава. Подобна на човек, що стои на кръстопът и зове пътници на царската трапеза (Мат. 22:9), е и Църквата. Светата съборна Църква призовава и събира човешките синове и дъщери за спасение. И не отхвърля никого, освен оногова, който я отхвърля нея, като по такъв начин отхвърля самия себе си. С това се отличава новозаветната, всеобхватна Църква от старозаветната, подготвителната, ограничената само с един народ.

Църквата се нарича съборна още затуй, че не е ограничена и от времето. Тя обхваща не само всички верни от Христа насетне, но и всички ония святи и праведни души от Адама до Йоана Кръстителя, заради които Господ слязъл в ада.

Църквата се нарича съборна и затуй, че тя обхваща живи и покойници. Упокоените ѝ в Господа членове са също толкова нейни, колкото и живеещите сега на земята. Пътниците, които корабът на спасението е пренесъл на новата земя, в безсмъртното царство, както и ония, които той пренася днес и които ще пренася утре - всички са членове на едната света съборна Църква.

И тъй, Църквата се нарича съборна затуй, че не се ограничава нито с една раса, нито с един народ, нито от пространството, нито от времето, нито от смъртта.

Заради всичко това Църквата е съборна както по своето учение, тъй и по своето устройство.

Светата Църква се нарича и апостолска. Тя се нарича тъй първо, защото нейни първи членове са били Христовите апостоли - първи лични свидетели на чудесния живот и дела на Сина Божий на земята и първи Негови следовници. Второ, защото апостолите са я устроили и разпространили по цял свят. Трето, защото светите апостоли първи след Господа са пролели кръвта си в нейните основи. Четвърто, защото нейното апостолство до ден днешен не престава. Апостолството на Църквата днес се вижда от две страни - заради своята апостолска мисия в света и поради своите служители* правата, православната Църква носи непрестанно печата на апостолството.

На Църквата като учреждение не ѝ е дадено да властвува, но да служи. Да служи на Божиите народи до мъченичество, подобно на Господа Христа. Да осветява човешките души, да ръководи духовния и нравствения живот на хората, да свети. Не да поробва, но да освобождава. Защото всички човеци са призвани към Христовата свобода, към свободата на Божии синове. Както е писано: "затова не си вече роб, а син" (Гал. 4:7) и още: "стойте твърдо в свободата, която Христос ни дарува" (Гал. 5:1). Като кораб на спасението, Църквата Божия носи не роби, но свободни деца, царски чеда, към безсмъртното небесно царство. Няма по-драгоценен товар, няма и по-отраднa пристан!

Това е вярата на мъжествените и дружелюбните. Нея трудно я приемат страхливците и саможивите. Мъжествени са ония, които имат смелост да въстанат против езическото безредие на душата си и да въведат там евангелския ред. Дружелюбни са ония, които желаят да пътуват в съдружие и гледат на своите спътници през зарята на оная вечна светлина в далечината. И се радват на спътниците си като на свои братя, като на сами себе си, като на оная вечна светлина, която всички тях ги осветява, милува и привлича към себе си. Мъжествените и дружелюбните желаят да имат в себе си и около себе си ред. Те ценят чуждата помощ и не отказват своята. Желаят да се стеснят, за да сторят място на другите. Подобно на Бога, те горят от желание всички човеци да се спасят и достигнат познание на истината. Като признават величието на живия Бог, те не виждат в себе си нищо велико. На себе си те гледат като на малки органи от едно тайнствено и велико тяло - Църквата, глава на която е Христос. Не се блъскат едни други, не се боричкат за първенство. Не се боят от отвъдния живот, не се страхуват от смъртта, хвалят добрите дела на своите спътници, а своите не показват. И така в съгласие, в ред и радостно те пътуват като ято птици към топлите страни - към царството на божествената светлост и родителската топлина.

Това е вашата вяра, христоносци, вярата на мъжествените и дружелюбните ваши предци. Нека тя бъде вярата и на децата ви от поколение на поколение, на всички тях до края на пътешествието, до тихото пристанище. Тази вяра е непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тази е вярата на образованите люде, на ония, що носят в себе си образа Божий. В Съдния ден, деня на Божията правда, когато Христос ще съди по правда, те ще се назоват благословени.

10. Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете.

Водата мие. Какво мие водата? Мие кожата от пот и прах. Оная малка част нечистота, която тялото чрез потене изхвърля от себе си, водата я отмива. И оная незначителна част прах, която попада от тоя свят върху кожата, водата може да я измие. Но водата не може да измие всичката нечистота, гной и гнилото, които се натрупват във вътрешностите на тялото. Водата няма сила спрямо тая вътрешна нечистота, която се събира и задържа в органите. Тая нечистота идва или от нездрави, или от излишни вещества от тоя свят, които човеците приемат в себе си като храна. И щом като водата е безсилна дори спрямо материалната нечистота, то колко повече е безсилна тя спрямо най-вътрешната, душевната нечистота?

Ясно е, че водата не умива душата. Тя мие въздуха и измива земята. Тя е в състояние да измие цялата земна кора, както и човешката кожа. Огромно е нейното действие, драгоценна е услугата ѝ. Ала тя не може да умие мазната нечистота на човешката душа. Евреите непрестанно извършвали обредни очиствания и умивания, т.е. непрестанно миели кожата си с вода. Но тая вода не е могла да докосне тяхната душевна нечистота. И толкова се натрупала в тях вътрешна нечистота, че откак се отприщила и изляла върху пречистия Господ Иисус, оттогава нейният смрад и до ден днешен се носи по целия свят.

Водата е само символ. Телесното умиване е символ на духовното умиване. Символът може да умие символа, но не и същността. Водата може да умие външното лице на човека, ала не и вътрешното. А вътрешното човешко лице е образът Божий в човека — живата душа, носеща духовната същност в себе си. Затова единствено Бог със силата на Духа може да умие духовната нечистота от човека. Но дори само като символ на очищение водата е потребна при християнското кръщение. Преди това тя е била необходима при символичното дохристиянско кръщение. Свети Йоан Кръстител е кръщавал само с вода. А според обяснението на свети апостол Павел целият еврейски народ се кръстил символично с вода: „Бащите ни всички под облака бяха и всички през морето минаха; и всички в Моисея се кръстиха в облака и в морето“ (I Кор. 10:1-2). Това е не същинско, но образно, предобразно кръщение. То е само сянка на християнското кръщение.

Християнското кръщение означава пълно очищение. Това кръщение представлява врата, през която хората встъпват в Христовата Църква. Не встъпват два или три пъти, но един път. Заради това кръщението е едно. В Светото Божие Писание това е изрично подчертано с думите: „един е Господ, една е вярата, едно е кръщението“ (Еф. 4:5). Затуй отбягвайте ония, които ви говорят, че е нужно повече от едно кръщение.

Кръщението заличава от Божия образ у нас ония всесрамни рани, с която праотецът на нашия род е осквернил себе си и които е оставил в наследство на цялото си потомство. Тоя демонски печат в нашата душа, черен и отвратителен като ада, може да се заличи единствено чрез истинското кръщение.

Ето защо кръщението означава умирање на ветхия греховен човек у нас и раждане на новия и безгрешния. И това е засвидетелствувано в Свещеното Божие Писание: „Или не знаете, че всички ние, които се кръстихме в Христа Иисуса, в Неговата смърт се кръстихме? И тъй, ние се погребяхме с Него чрез кръщението в смъртта, та както Христос възкръсна от мъртвите чрез славата на Отца, тъй и ние да ходим в обновен живот“ (Рим. 6:3-4). Но Господ не умря два пъти, та и ние два пъти да се кръщаваме в Неговата смърт. Затова светите отци на Втория вселенски събор в Цариград са казали: „Изповядвам едно кръщение“.

Предобраз на християнското кръщение е било и еврейското обрязване. С нож отсичали крайната плът на тялото. Това е предобраз. С кръщението се отсича греховният израстък от душата. Това е действително така. И също както обрязването се извършвало веднъж завинаги, тъй и кръщението се извършва веднъж завинаги. Обрязването се извършвало и над възрастни, и над деца. И кръщението се извършва и над възрастни, и над деца. Тъй се постъпва в Църквата Божия от апостолско време (Деян. 16:14-15,30-39; 1 Кор. 1:16). Затова отбягвайте ония, които ви говорят, че децата не трябва да бъдат кръщавани. Попитайте ги кой ще отговаря за душите на децата, които умрат некръстени при кръстени родители?

„За опрощаване на греховете“. Това е целта на кръщението. Кръщението Йоаново не беше за очистване на грехове, но само за покаяние. Това е засвидетелствувал и сам Йоан с думите: „Аз ви кръщавам с вода за покаяние; но Оня, Който иде подире ми, е по-силен от мене; ... Той ще ви кръсти с Дух Светий“ (Мат. 3:11) А Оня, Който е по-силен от Йоана Кръстителя и от целия свят, показа с личния Си пример начина на

истинското и пълното кръщение. Той се кръсти с вода и Дух Светий. Безгрешният се потопи в Йорданските води и в тоя час върху Му се спусна Духът Божий във вид на гълъб. Тук, значи, е Йоан, който кръщава, тук е водата, що умила тялото, тук е и Светият Дух Божий, Който умила душата. Истинско и пълно кръщение. Едно и неповторимо над всеки един човек. През нощта дойде Никодим, началник юдейски, да чуе от Христа учението Му за спасението. Кръстеният Месия му каза: „Ако някой се не роди от вода и Дух, не може да влезе в царството Божие“ (Йоан. 3:5). Очистване и на тялото, и на душата. Обновяване и на тялото, и на душата. Благодатта на Светия Дух дава сила и святост на водата. Огънят на Светия Дух изгаря при кръщението праотече-ския греховен израстък в душата на всеки Адамов потомък. Греховното бреме на много и много векове и поколения — тази безобразна гърбица — се свлича от душата на кръстения. Наследената проказа изчезва. От тоя час кръстеният отговаря само за бъдещето, но не и за миналото.

Кръщението, с което Йоан кръщавал евреите, съществувало и престанало. То служело само като знак за тревога и подготовка. Но дошъл небесният Цар. Цялата духовна атмосфера тегнела, притаена като дъха на смъртник. Йоан усетил веянието на новия, свежия вятър, благоухаен и животворен, сред мъртвешкия задух на света. Христос бил близо. И Йоан издигал глас за тревога, подготовка за срещането Му, за покаяние. И кръщавал с вода за покаяние. Но това кръщение вече е престанало. То е нямало благодатната сила на Светия Дух, която по-късно е била дадена на света чрез Христа (Деян. 19:1-6). А кръщението с вода и Дух е останало и до днес. Без него никой не може да се назове християнин. Ето, Господ е заповядал на апостолите: „Идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа“ (Мат. 28:19). Тази е заповедта, целбоносна и спасителна, която светите апостоли точно са изпълнили и която светата съборна и апостолска Църква и до днес изпълнява.

Но освен това свето Кръщение, с което се кръщаваме, има още един вид кръщение, което не е дадено на всинца. То е кръщението с кръвта на мъченичеството. Всички ония духовни великани, които пострадаха и проляха кръвта си за Христа, са кръстени с кръвта на мъченичеството. Кръщението с кръв ви е особено добре познато на вас, православните Христови следовници. Никъде няма толкова много кръстени в кръв, както сред вашите предци, далечни и близки. И в тия наши дни в православния свят се лее мъченишка кръв. Хиляди и хиляди се кръщават в своята кръв. Те са мъжествени свидетели на Христовото Евангелие. Дечица Божи, които езичниците колят като агнета! Тяхната жертва утвърждава Църквата на земята, а светите им имена разширяват християнския календар. Кръстените в своята кръв всякога са били и ще бъдат богатство и украшение на Православието.

Имало е и бивши езичници, некръстени с вода и Дух, но кръстени с кръвта на мъченичеството. И тяхното кръщение се приема за правилно и пълноценно. Това тяхно кръщение е дори по-високо от нашето обичайно кръщение. Те не са имали време да се покръстят с вода и Дух. Бидейки духовно слепи като езичници, те отведнъж са прогледнали, познали са Христа и в един миг са положили за Него живота си. Тъй те са се кръстили с едното Господне кръщение — Голготското, а не с Йорданското. А вашите православни предци, неизброимо множество, стари и млади, мъже и жени, царе и патриарси, богати и сиромаси, се кръстиха и с едното, и с другото кръщение — и с Йорданското, и с Голготското. Броят на тия мъжествени ваши предци, които се

кръстиха първом с вода и Дух, а после и в своята мъченишка кръв, е тъй голям от век на век, че те биха изпълнили цяла една държава.

Първото кръщение, с вода и Дух, е заповядано, а второто — в своята кръв, е оставено всекиму по избор. Един път благият Господ запитал синовете Зеведееви: „Можете ли да пиете чашата, която Аз ще пия, или да се кръстите с кръщението, с което Аз се кръщавам?“ (Мат. 20:22). Виждате ли как Господ нарича Своето страдание кръщение? И виждате ли как Той не казва на синовете Зеведееви: трябва! Но пита: можете ли? Тогава ясно е, че кръщението с кръв не е заповядано на всички верни, както първото кръщение, но то се предоставя всекиму на волята. На кръщение с кръв се решават само ония, които ведно с велика вяра в Господа имат и велика любов към Него. Както и Сам Той е рекъл: „Никой няма любов по-голяма от тая, да положи душата си за своите приятели. Вие сте Ми приятели...“ (Йоан. 15:13-14). Безброй ваши предци са били приятели на Приятеля на човеците. И своето приятелство с Него те са засвидетелствували тъй, както и Той е засвидетелствувал Своето приятелство с тях — с печата на кръвта и смъртта.

Не се оставяйте да ви измамат, христоносци, ако ви каже някой еретик, че кръщението е едничкото благодатно тайнство и други няма. Не се оставяйте да ви прелъжат с туй, че в нашето Верую се споменава само Кръщението, а останалите свети тайнства не се споменават. Светите цариградски отци, които споменаха там само светото Кръщение, държаха и останалите свети тайнства. Редом с Кръщението те свято и правилно държаха и Миропомазването, и Покаянието, и Причастието, и Елеосвещението, и Брака, и Свещенството. Всички тези тайнства са твърдо засвидетелствувани в Свещеното Писание и в Свещеното Предание. Ала светите отци при съставянето на кратък Символ на Вярата са споменали само Кръщението, понеже то е основното и въвеждащото в Църквата Божия тайнство.

Ето, чрез тайнството Кръщение се скъсва с болното минало. И душата се въвежда в лечебницата с името Църква. А когато чрез Кръщението душата като през врата влезе в лечебницата, тогава вътре в нея тя намира всичко останало, което е нужно. Там е Миропомазването — печатът на дара на Светия Дух. Там са Изповедта и Покаянието — за нови душевни рани. Там е Причастието — храна за душата от самите Тяло и Кръв Христови. Там е Елеосвещението — молитвено призоваване на Светия Дух за укрепяване и освещаване на телесния човешки храм и на разслабения му обитател — душата човешка. Там е великото тайнство Брак — чудо на премъдрото Божие домостроителство. Там е свещеническото ръкополагане — за приемане на апостолското служение и на апостолската сила. Там са и всички останали лекове и всички начини, по които всемогъщият Дух Божий лекува, утешава, милува и изправя душите на верните.

Тази е вярата на съобразителните и мъдрите. Нея неохотно я приемат несъобразителните и неразумните. Не съзнават те своето нищожество и затуй не усещат потребност от помощта на крепкия Господ. А съобразителните до дъно са изпитали своята немощ и немощта на всеки земно-роден. Изпитвайки себе си и другите, те са стигнали дотам да осъзнаят, че нечистотата на човешката душа не може да се умие само с вода, нито с каквато и да било друга природ-на стихия без силата на всесилния Дух Божий. Поради това те с кротост и смирение се обръщат за помощ към

Бога. И в мъдростта си употребяват всички ония балсами за душата, които се дават в Божията лечебница — светата Църква. Обърнали гръб на сенките и измамите на тоя свят, те се предават на волята на Всевишния. И непрестанно обръщат лицето си към вечната светлина. Те знаят, че са пътници и че скоро пътят им ще свърши. Затова вървят радостно все напред и напред. И милостиво поддържат своите спътници, своите събрата — като царски деца, които се завръщат в царството на своя Отец небесен.

Тая е вашата вяра, христоносци, вярата на проникновените и мъдри ваши предци. Нека тя бъде вярата и на децата ви, на всички тях до края на пътуването. Тази вяра е непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тя е вярата на образованите люде, на ония, що носят в себе си образа Божий. В деня на разплатата, в Страшния ден на правдата, когато Христос започне да съди по правда, те ще се назоват благословени.

Вода. Кръв. Възраждане.

11. Чакам възкресение на мъртвите

Ято птици. Каква дивна гледка! Никога една отделна птица не впечатлява с такава омайна красота, както ятото птици. Нито пък птичето ято, кога каца и стои на земята, е тъй красиво, както кога лети — долита и отлита. Представете си милиард птици от един и същи вид. Представете си ги всичките червени. И те долитат, кацат на земята и остават на нея. Долитат още един милиард, кацат и остават. И пак нови и нови. И тъй векове наред. Безбройни ята, безбройни милиарди птици. Като остават на земята, те под различни влияния променят цвета си. Едни стават тъмночервени, други — черни, трети — пъстри, четвърти — бели. И представете си, че всички тия безбройни ята, безбройни милиарди птици, по някаква всесилна повеля се вдигнат от земята и излетят. Каква величествена гледка! Белите са повече и тяхното гъсто ято се откъсва напред; подир тях летят пъстрите, после червените, после черните. Бялото ято се носи бързо и весело, а летящите подире им — все по-тромаво и по-невесело. Слънцето би се напълно затулило и земята би се покрила с нощен мрак от тези множества.

О, братя мои, това не е само мечта и сравнение. Защото действителността ще надмине всяко човешко въображение и представа.

Една звездна нощ Бог изведе праведния и верен Авраам на открито и му каза: „Погледни към небето и изброй звездите, ако можеш ги изброй.“ Авраам стоеше в страх и гледаше с възхита. А Бог му рече: „Толкова ще бъдат твоите потомци“ (Бит. 15:5). Тогава Авраам беше стар и бездетен. Щеше ли Господ да изпълни Своето обещание? Безброй милиарди човешки души от Адама даже до днес са долитали и кацали на земята. Всички облечени в кръв — като в алена багреница. Това е знак на радостта на техния Създател. Безброй милиарди досега — а в онова време, когато Бог даде обещанието Си на Авраам, той нямаше ни едно дете! Безброй милиарди само до днес — дали звездите по небето са повече? А Сарра се засмя, когато чу Божието обещание, че скоро ще роди син. И рече Сарра, жената Авраамова: „Аз ли ще имам тази утеха, след като остарях? Па и господарят ми е стар. И рече Господ на Авраама:

защо Сарра се засмя в себе си?... Има ли нещо мъчно за Господа?“ (Бит. 18:12-14). И наистина, каквото Бог рече, не отрече. Своето обещание Той изпълни. Праведното потомство Авраамово се продължи по духовна линия в християнския род и се умножи навярно повече, отколкото са звездите на небето.

Това е Божието обещание за слизането на душите на земята. Велико, чудно обещание, на което е равно едно друго Божие обещание — за възлизането на душата от земята, при възкресението на мъртвите. Бог в Христа Господа, Възкресителя и Възкръсналия, ни е оставил истинското обещание — мъртвите ще възкръснат и ще се явят на Съд. „А кога дойде Син Човеческий в славата Си, и всички свети Ангели с Него, тогава ще седне на престола на славата Си, и ще се съберат пред Него всички народи; и ще отдели едни от други...“ (Мат. 25:31-32). Господ говори за всички народи, за всички ята от човеци, които са кацали на земята от началото до свършека на времената. А Христовият апостол, гледайки на възкресението като на свидна тайна, все пак я открива постепенно и предпазливо на верните, казвайки: „Не искам, братя, вие да не знаете за починалите, за да не скърбите, както и другите, които нямат надежда. [...] защото Сам Господ с повеление, при глас на Архангел и при тръба Божия, ще слезе от небето, и мъртвите в Христа ще възкръснат първом“ (1 Сол. 4:13, 16). И пак казва: „Ето, тайна ви казвам: всинца няма да умрем, ала всинца ще се изменим изведнъж, в един миг, при последната тръба: ще затръби, и мъртвите ще възкръснат нетленни“ (1 Кор. 15:51-52). Тогава тленното ще се облече в нетление и смъртното — в безсмъртие. И тогава ще се рече: „Де ти е, смърте, жилото? Де ти е, аде, победата?“

Тогава безбройни милиарди души ще се облекат в лека, нетленна одежда, в небесно тяло, подобно на Христовото. И тези ята, безбройни ята, ще литнат от земята. Едно ято, бяло като сняг, друго — тъмночервено, трето — шарено, четвърто — черно. Бялото ято ще белее от чистота и добродетели, червеното ще червенеет от преобладаването на кръвта над духа, шареното ще шаренеет от смесването на добро и зло, а черното ще чернее от грях. Да не ви смущава туй, дето някои се надсмиват над Божието обещание за възкресение на мъртвите. И Сарра отначало се засмя на Божието обещание, ала после се засрами. Вярвайте, вярвайте и не се съмнявайте, че тъй ще се посрамят и ония, които се надсмиват над това друго Божие обещание. Питайте ги и речете им: „Има ли нещо мъчно за Господа?“ (Бит. 18:14).

„Чакам възкресение на мъртвите“. Ние чакаме, всеки ден и всяка минута, духовното възкресение на грешника. Чакаме нашарените или почернели от греха като от краста души да се избелят, да оживеят чрез покаяние. И се радваме заедно с ангелите небесни, когато един грешник се покае и се обърне към Христа (Лука 15:10). Радваме се с бащата, който намирайки изгубения син, рекъл: „Тоя мой син мъртъв беше, и оживя“ (Лука 15:24). Ето такова възкресение на мъртвите ние често чакаме и нерядко дочакваме. Ала ние чакаме и друго едно, всеобщо възкресение. Чакаме едно-единствено и неповторимо възкресение на всички мъртви, които са живели от началото на сътворяването на света и са попаднали под властта на смъртта. Нашето чакане основаваме както върху разума и съвестта, тъй и най-вече — върху обещанието. Непомътеният и чист разум ни говори, че този подобен на водовъртеж живот не свършва със смъртта. От памтивека народите са предчувствували, че смъртта не е точка, но запетая. Всички земни племена, дори и в своята идолопоклонническа тъмнина, са предусещали някакъв вид живот след смъртта. Елинските песнопойци и

философи са говорили за живеенето на душите човешки в ада, в полумрак и полуживот. Египтяните са обвинявали мъртвите тела в разни смоли и аромати, за да се запазят те за някакъв друг живот. Продължаването на живота след смъртта и извършването на съд по правда, който тук, на земята, не винаги е постигнал всекиго и всичко — това отвека се е виждало на непомрачената човешка съвест като нещо естествено и необходимо.

Но ние, християните, основаваме своята вяра във възкресението и задгробния живот не върху предположенията на песнопойци и философи, нито върху предчувствията и догадките на народите и племената, но върху опита и върху Божието обещание. Върху камък е утвърдена нашата вяра, а не върху пясък. Господ Иисус Христос, разкрил пред нас всички житейски истини, ни е открил и истината за възкресението на мъртвите. Открил ни я е и с думи, и с примери. Да се радват сърцата ви, христоносци!

При един сгоден случай изкушавали Господа Иисуса. Изкушавали Го садукееите, които не вярвали във възкресението. Питали Го чия ще бъде някоя си жена в другия свят. Присмехулници, посрамили сами себе си чрез своето безумие! Отвърнал им благият Господ: „При възкресението нито се женят, нито се мъжат, но пребъдват като Ангели Божии на небесата“. И добавил: „Бог не е Бог на мъртви, а на живи“ (Мат. 22:30,32). Ако пък всички живи на земята умрат и останат в гробовете, как тогава Бог би могъл да се назове Бог на живите?

В Капернаум, града-неверник, който поради неверието си е изчезнал от лицето на земята, духовно измършавелите евреи разпитвали Господа ту за едно, ту за друго. Най-накрая Господ им казал: „Истина, истина ви казвам: който яде Моята плът и пие Моята кръв, има живот вечен, и Аз ще го възкреса в последния ден“ (Йоан. 6:53-54). А пред Соломоновия храм, който заради осквернението си с невярие е изчезнал от лицето на земята, Господ е казал: „Иде час, когато всички, които са в гробовете, ще чуят гласа на Сина Божий и ще излязат: които са правили добро, ще възкръснат за живот, а които са вършили зло, ще възкръснат за осъждане“ (Йоан. 5:28-29). А на ония, които клатят глава и думат колко мъчно е това за приемане, речете: „Има ли нещо мъчно за Господа?“ (Бит. 18:14). И много други думи е казал Иисус за възкресението на мъртвите. За да не остави у човеците съмнение, Той е засвидетелствувал тези Свои думи и с дела. Той е възкресил от мъртвите дъщерята на юдейския началник Иаир. Хванал Той нейната изстинала и мъртва ръка в Своята и казал: „Момиче, стани!“ И мъртвата девойка оживяла и станала (Мат. 9:25; Марк. 5:41).

Господ е възкресил и сина на Наинската вдовица. Когато стигнал с учениците Си в тоя град, Той срещнал погребалното шествие и видял неутешимата вдовица да плаче за умрелия си едничък син. Пристъпил първо към майката и я утешил с думите: „Не плачи!“ После и с дело отишъл да я утеши. Пристъпил към носачите и рекъл на мъртвеца: „Момко, тебе думам, стани! И момчето оживя и стана. И Иисус го предаде на майка му“ (Лука 7:12-15). Господ възкресил още и Лазар във Витания. Четири дена Лазар лежал мъртъв в гроба. Сестрите му плачели. Всички негови сродници плачели. Заплакал и Господ. И извикал Иисус: „Лазаре, излез вън! И излезе умрелият“ (Йоан. 11:43-44). И Господ го оставил жив да иде при сестрите си.

Кого още възкреси Господ? Самия Себе Си. Той възкръсна от гроба на третия ден след смъртта, както и бе предрекъл. И учениците Му се зарадвали, когато видели Господа (Йоан. 20:20). Коя ли човешка душа, жадна за живот, не ще се зарадва на Господа, Възкръсналия и Възкресителя? Тъй всемогъщият Господ Иисус и с действителни примери е потвърдил думите Си и обещанието Си да възкреси мъртвите.

Събитието на Христовото възкресение от мъртвите апостолите са положили в основата на своята евангелска проповед. И всички техни лични надежди на възкресението, и цялата тяхна непоколебима неустрашимост от смъртта са се родили и хранили от това славно събитие. Един от тях, който отначалото гонел Църквата Христова, а после видял живия възкръснал Господ, пише тъй: „Ако за Христа се проповядва, че е възкръснал от мъртви, то как някои помежду вас казват, че нямало възкресение на мъртви? ... И ако само през този живот се надяваме на Христа, ние сме най-окаяни от всички човеци“ (1 Кор. 15:12,19). Ала Христос се вдигна от мъртвите и потвърди и нашето възкресение; и направи нас, които вярваме в Него, най-щастливи от всички люде.

Господ умря и възкръсна, за да докаже и яви и нашето възкресение от мъртвите. Неговото възкресение запали завинаги в гърдите на хората неугасимия пламък на вярата, че и те ще възкръснат. Защото „както в Адама всички умират, тъй и в Христа всички ще оживеят“ (1 Кор. 15:22). Ако и сега някоя Сарра се засмее и рече: „Мъчно е това“, отвърнете ѝ с думите: „Има ли нещо мъчно за Господа?“ (Бит. 18:14). В далечна древност един пророк видял и предрекъл, как ония, що спят в земния прах, ще се събудят и ще се вдигнат за ново битие — едни за вечен живот, други за вечен укор и посрама (Дан. 12:2). А друг един пророк, преди първия, гледал и видял във видение едно огромно поле, пълно-препълнено със сухи мъртвешки кости. Гледал той и видял, как подир гласа Божий всичко се разтърсило и сухите кости почнали да се събират и съединяват. И гледайки без да откъсва очи от тях, той видял как жилите почнали да се преплитат по сухите кости, как израсла плът и ги покрила. И Бог заповядал в тях да влезе дух на живот. И пророкът видял как човешките тела оживели и станали на нозе. Било твърде, твърде голямо опълчение (вж. Иез. гл. 37).

Това са видения и предсказания на праведните пророци Божии. Ала истинността на тези видения и изпълнението на тези предсказания е дошло от Христа и чрез Христа. На ония, които още се съмняват и казват: „Това не може да бъде!“, отвърнете с думите: „За хората това е невъзможно, ала за Бога всичко е възможно“ (Мат. 19:26). Отговорете им така с думите на Самия Възкресител. И ще развеете тяхното съмнение, и ще спасите братята си. Тази е вярата на правоверните и бдящите. Нея мъчно я приемат и държат заблудените в ума си и упоените от мириса на земята. Ония, които земята ги е нашарила с крастата и очернила с калта на тукашното, не накланят ухото си към Божието обещание. А верните вярват на Божието слово и будни очакват изпълнението му. Вгорчило им се е от лъжите на лъжещите и са им омръзнали кратките пътеки на лъжата. Затуй пък са им домилели дългите пътища на Всевишния и са им прескъпи великите начертания на Истинния. Из дългия път Той ги утешава с все нови и нови потвърждения за добър край. Най-голяма утеха им е словото на техния Спасител и Водач, Който е преминал целия техен път като Човек и е стигнал края, видял е края и им е възвестил велика радост.

В краищата на кратките лъжовни пътища винаги стои змеят, там винаги е древната змия, която изхвърли прародителите на нашия род от рая. А на края на дългия истинен път ни чака Царят и Бащата, Утешителят и Възкресите лят. Това радва правоверните и бдящите. И те споделят радостта си със своите братя и спътници, с децата на великия Цар.

Тази е вашата вяра, христоносци, вярата на вашите правоверни и бдителни предци. Нека тя бъде вярата и на вашите деца, от коляно на коляно, до края на пътя, до блажения край. Тази вяра е непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тя е вярата на истински образованите люде, ония, що носят в себе си образа Божий. На Христовия съд, във Великия ден те не ще проливат горчиви сълзи, но ще се удостоят с живот и ще бъдат назовани благословени.

Очакване. Отстояване. Обличане.

12. и живот в бъдещия век. Амин.

Завръщане у дома. О, колко сладко е завръщането у дома! И то в дома, гдето ни очакват Родител и много братя, сестри, и деца, и приятели! И то, когато домът не е гладна и празна земянка, а царски дворец, дето Царят Родител загрижено очаква Своите деца от далечни места! Пътници, вие знаете, че Царят Родител не е никой друг, но Сам Всевишният. Вие сте тия, които Той загрижено очаква. От чужбина вие се завръщате при Него. Наистина, и тоя свят е Негова нива, ала тя е отдалечена и трънлива. Той ви е пратил на това далечно място, та да Го възжелаете, да видите, че без Него не можете. Не Му се е искало на Него да се отделя от вас, не! Това първо се е приискало на вашата прамайка. И тогава Бог е изпратил и нея, и цялото нейно потомство в това далечно Свое царство, на тая трънлива нива, дето хлябът се добива с пот на лице.

Много ята от ваши предци са кацнали на тая трънлива нива и на нея са се борили за земни корени със скакалци и зверове. И са привикнали да общуват с по-низши от себе си. Забравили своя дом и потекло, те са почнали да мислят, че съвсем не съществува по-голяма нива, нито по-светъл свят от тая кална грънчарница, нито по-отбрано общество от това на зверовете. Затъгуваха благите небеса, виждайки човека да става ученик на зверовете. Смутиха се светите ангели, гледайки образа Божий в човека унижен. Разжали се Всевишният за човешкия род и се реши на най-драматичния ход в историята на сътворения свят, в историята на небето и земята. Реши се Той на онова, на което можеше да се реши единствено безкрайната любов. А именно, да прати Своя единороден Син на мъки за спасението на човеците. Да Го облече в човешките дрипи, в дрипи просяшки, та да не би просящите, кога Го видят, да се уплашат от Него, от Неговата светлина, от Неговото величие. Реши се да хвърли най-драгоценния бисер от гърдите Си пред свинете, пред заприличалите на свине. И Царският Син на драго сърце дойде да стори тая жертва и слезе в калната локва на червеите, дето Евините потомци се биеха със зверовете за земни корени. Той намери една-единствена Евина дъщеря, една-единствена чиста и свята Девица, Която бе достойна да изтъче за Него тяло от Своето тяло. И в тая убога телесна дреха Той се яви между пияници и

побеснели. Яви се като в лудница. Още щом Го видяха учениците на зверовете, юрнаха се с ножове върху Него. Когато Той ги наричаше синове на Небесния Отец, те зяпаха в Него и търсеха чудо. Когато Той извършваше безчет чудеса, те рекоха, че Той върши това с помощта на дявола. Понеже да вярват в Бога бяха престанали, а в дявола никак не бяха спрели да вярват. Когато Той почна да изгонва бесове от хората, те рекоха, че с помощта на Веелзевула, бесовския княз, ги изгонва! Когато сипеше пред тях небесна мъдрост, те питаха де се е учил Той на наука? И когато чуа, че е дърводелец, без земна наука и без земен учител, те Го презряха. Когато Той караше слепци да проглеждат в събота, хокаха Го, задето нарушава съботата. Когато постеше, наричаха Го многоядец. Когато се молеше Богу, зовяха Го безбожник. Когато дружеше с грешници, наричаха Го грешник. Когато ги питаше какъв грях е сторил, лаеха като бесни псета. Когато им говореше за Царството небесно, подозираха Го, че иска да ги предаде на римляните. А когато им рече да дават кесаревото на кесаря, обвиниха го пред римляните като държавен изменник! Най-накрая Го и заплюха, сиреч, дадоха му единственото, което притежаваха и което бяха — отвратителни плюнки! Разпънаха Го на кръст. И докле се лееше на земята светата Му Кръв, те се зъбеха и играеха наоколо. Но Той победи и се вдигна от гроба, и яви на света Кой е! И светът тръгна подире Му. И след като Той напусна училището на зверовете, светът почна да се учи от Него.

Запомнете, пътници: Неговата Кръв се е ляла по земята. Със Своята Кръв Той ви е белязал пътя за връщане в родината. Да не би да се залутате. Моряците гледат към звездите, за да не загубят посоката. А вие гледайте към Кръвта Му, към капките, що блестят като звезди. И ще видите пътя към своята татковина. Нито смъртта, нито гробът ще могат да прекъснат вашия път. Дори да умрат телата ви преди Той за сетен път да се яви на света, не ще бъдете нито изгубени, нито забравени. Само ще чакате пред дверите на вечната светлина, докле затръби архангелската тръба. Отначало ще затръби архангелската тръба. Подир ека на тая тръба ще последва възкресението на мъртвите от гробовете. След възкресението ще последва Страшният Божий съд. А подир Страшния Божий съд — живот за праведниците във вечното Царство Христово. Тъй е предречено от Истинния. Всички Негови пророчества са се изпълнили. Ще се изпълни и това.

Животът в бъдещия век е живот в слава и радост, живот в Царството на Създателя, в обятията на Бащата, в рая. Живот, неколебан от страх, неизмъчван от грижи, необезобразяван от болести, непристъпен за тление и смърт. Всички мъки на земния живот в сравнение с райската слава ще изглеждат като капчици солена вода в река от сладост. „Око не е виждало, ухо не е чувало и човеку на ум не е идвало това, що Бог е приготвил за ония, които Го обичат“ (1 Кор. 2:9). Сравнен с оня живот, земният живот е като дървесна сянка в сравнение с дървото. Сянката прилича на дърво, ала не е дърво. Тъй и жалкото земно съществуване на човека прилича на живот, ала не е истински живот. Или — като сън в сравнение с действителността. Преминавайки в истинския живот, ние сякаш ще се пробудим от сън и ще преинем в истинното — в царството на истината. Това царство на истината е и безсмъртното царство Божие. И единствено Бог царува в него. И няма в него никаква смесица от лъжа и истина, но всичко там е истина. Никаква смесица от правда и неправда, но всичко там е правда. Никаква смесица от красота и безобразие, но всичко там е красота. Никаква смесица

от светлина и мрак, но всичко там е светлина. Никаква смесица от радост и тъга, но всичко там е радост. Никаква смесица от живот и смърт, но всичко там е живот.

Това безсмъртно царство се нарича Христово царство, вечно царство на нашия Господ и Спасител Иисус Христос (2 Петр. 1:11; 2 Тим. 4:18). Защото Той е главният Победител. И подобаваше Нему, разбира се, да се даде сила, и слава, и власт, и господство, и съд, и престол над всеки престол, и величество над всяко величество. Всичко това Той го е имал във вечността като единороден Син Божий, но всичко това Той го е заслужил и като Човек на земята — със Своето себепонизяване, страдание и смърт. В това царство около Христа ще бъдат Христовите последователи, които носят върху себе си печата на страданието за своя Цар и Господ. Това са апостолите, пророците и праведниците, мъчениците и девствениците, постниците и кръстоносците, пастирите и църковните учители — всички, които приличат на Христа. Всички ония, които водиха Неговата война и победиха с Неговата победа, ще бъдат около Него, заедно с Неговите ангели. Тъй ще бъде, защото тъй е и обещал Той с думите: „Ще ви взема при Мене Си, за да бъдете и вие, дете съм Аз“ (Йоан. 14:3). Това безсмъртно царство още се нарича Град светий или нов Йерусалим. По своята красота тоя Град светий превъзхожда всички сънища, всички думи, всички сравнения, всички човешки догадки. На ония, които се удостоят да влязат в тоя свят и вечен Град, Бог ще отрие „всяка сълза от очите им, и смърт не ще има вече, ни жалейка, ни писък, нито болка няма да има вече, защото предишното се мина“ (Откр. 21:3-4). Тъй е открито от Истинния, тъй е видно от провидеца. Тъй и ще бъде. В тоя Град светий не ще сияе ни слънце, ни месечина, ни звезди ще греят, но и нощ не ще има там, и праведниците „не ще имат нужда нито от светило, нито от слънчева светлина, защото Господ Бог ги осветлява; и ще царуват во веки веков“ (Откр. 22:5). Тъй е открито от Истинния, тъй е видно от провидеца. Тъй и ще бъде.

Представете си, христоносци, един свят, дете вместо слънце Сам Всевишният и свети, и грее, и оживотворява, и непрестанно подмладява! Този е вашият свят, към него пътувате. Там е вашият роден край, към който се завръщате: отечество непреходно, в което и вие ще бъдете непреходни. То е отечеството на синовете на небесния Отец, на всички осиновени чрез Господа Иисуса. И вие ще се причислите към тях, ако победите. Това царство още се нарича царство на светиите на Всевишния. Както далновидният пророк го е предвидял през всички завеси на времето и е рекъл: „Царството и властта и царственото величие по цялото поднебесие ще се даде на народа от светиите на Всевишния, Чието царство е царство вечно“ (Дан. 7:27). В това царство царуват не чуждоземци, а Отец. Поданиците на това царство не са роби, а синове.

Робът не смее да погледне в лицето царя чуждозе-мец. А светите синове на светия Цар ще гледат лицето на Всевишния Цар свободно и радостно. Всичко според както е предречено и речено: „И ще видят лицето Му, а името Му ще бъде на челата им“ (Откр. 22:4). О, наслада на насладите, о, богатство на богатствата, о, красота на красотите — да виждаш лицето на Бога — Единия, Живия, Истинния! Туй е и жадуваният рай. Рай — и това е име, едно от най-сладките имена, името на онова царство. Рай — вашият роден край, където вие, морни пътници, се завръщате от далечни земи, от трънливи нивя. Питате ли се вие каква е цената на всичкото това блаженство? Как да ви отговоря, любознайници? Ако някой от вас притежава

слънцето и месечината, и звездите, и всичко това даде за онова блаженство — все едно нищо не дава. Как може с прах да се купи вечност? С какво преходно благо може са се купи непреходно? Но има едно съкровено, непреходно благо, което всеки наследник на това неизказано блаженство носи у себе си. Носи го обвито в плата на преходното. То е мъничкото и люшкащо се пламъче на любовта към Господа Бога. Това пламъче на любовта не умира с умирането на своята телесна обвивка, но продължава да живее и блещука. Юначните души юначно го бранят, за да не го угасят вихрените ветрове по пътя. Благодарение на това пламъче на любовта праведните души ще се удостоят да се явят, облечени във възкръснали небесни тела, пред лицето на живия Бог. Туй е цената. За тоя свиден дар Богу любещите Бога ще получат като дар и царство, и синовство, и живот вечен. С една дума — рая.

Тази е вярата на просветените и търпеливите. Не е тя вяра на мрачните и боязливите, които са се скрили от божествената светлина или със страх слушат за нея. Просветените с Духа Божий радостно приемат лъчите на божествената светлина, идещи от оня, истинния свят. Приемат ги като писма от своя роден край, като свети писма от своя Родител.

И на тия писма отвърщат със сърдечен привет. От тия свети родителски писма, чийто сбор се нарича с едно име — Священо Писание, — те узнават началото, средата и края на сътворения свят. Узнават и извора, и течението, и устието на човешкия живот. Узнават и своето царско потекло, и сегашната си униженост, и бъдещата си слава. Това познание те затвърдяват чрез Преданието на светите и просветени мъже, което се пази в Православната Църква. Имайки това познание, те търпеливо се готвят за влизането във вечния дом и за радостната среща със своя небесен Отец. И помагат на своите братя, на своите спътници, та и те да се подготвят. Защото небесният Отец не чака връщането от далечината на само едно Свое дете, но на много и много милиони Свои дечица. Кой може да назове техния брой? Броят им е като броя на звездите в небето или на пясъка по морския бряг, или на прашинките по земята. Това население на небесната държава, на Царството Божие, не е имало, нито може да има друго, равно на себе си. Не, то е само част от населението на безсмъртната Божия държава. Другата част са безбройните безплътни ангелски сили.

Тази е вашата вяра, христоносци, и вярата на вашите просветени и търпеливи предци. Нека бъде тя вярата и на децата ви, от коляно на коляно, чак до блажения край. Тая вяра е непосрамваща, православна, спасителна. Наистина, тя е вярата на образованите люде, на ония, що носят в себе си образа Божий. В Съдния ден, когато Христос започне да съди по правда, те ще бъдат взети в Царството небесно и ще бъдат назовани благословени.

Завръщане. Рай. Слава.

© Редакция и съставителство "Православна беседа"

© Превод от сръбски език Елена Узунова, Филип Андреев